

TALLINNA ÜLIKOOL

Rakvere kolledž

Marike Adamka

6-7 AASTASTE LASTE LIIKLUSALASED TEADMISED JA OSKUSED
LIIKLUSÕPPEVÄLJAKUGA JA LIIKLUSÕPPEVÄLJAKUTA LASTEAEDADE
NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: MA Kai Kuuspalu

Rakvere 2017

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Marike Adamka (21.08.1962)

1. annan Tallinna Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
*6-7 aastaste laste liiklusalased teadmised ja oskused liiklusõppeväljakuga ja
liiklusõppeväljakuta lasteaedade näitel,*

mille juhendaja on Kai Kuuspalu,

säilitamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu repositooriumis.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Rakveres,

(digitaalne) allkiri ja kuupäev

Instituut Rakvere Kolledž	
Töö pealkiri 6-7 aastaste laste liiklusalased teadmised ja oskused liiklusõppeväljakuga ja liiklusõppeväljakuta lasteaedade näitel	
Teadusvaldkond Eelkoolipedagoogika	
Taotletav kraad Haridusteaduse bakalaureus	Kuu ja aasta Mai 2017
<p>Referaat</p> <p>Teema valiku tingis pidev liiklustiheduse tõus linnatänavatel ja lastega kaasnevad liiklusõnnetused. Liiklusstatistika näitab, et kõige raskemad liiklusõnnetused juhtuvad lastega ülekäigurajal liigeldes. Lapse julgeolek sõltub sellest, kuidas laps valitseb ennast ning säilitab tähelepanu ja orienteerumisvõime (Sellenberg, 1997). Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada 6-7 aastaste laste liiklusalased teadmised ja oskused, kui harjutamiseks ja teadmiste kinnistamiseks on kasutatud liiklusõppeväljakut või kui see võimalus puudub. Peamised uurimisküsimused puudutavad laste liiklusalaste teadmiste omandamist, sõidutee ületamist, jalgrattaga sõitmise võimalusi ja turvavahendite tundmist ning laste arusaamist ohtudest ja nende märkamist tänaval liigeldes. Laste teadmisi uuriti kvalitatiivse uurimismeetodiga. Selle jaoks on koostatud struktureeritud intervjuu, mis tugineb koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale (2008) ja „Laste liikluskasvatuse korrale“ (2011). Küsimustik koosneb neljast teemaplokist, milles on kokku 20 küsimust. Uurimuses osales kuus ühe omavalitsuse lasteaeda, kusjuures liiklusõppeväljakuga ja liiklusõppeväljakuta lasteaedade arv oli võrdne. Intervjuud viidi läbi 30 lapsega, kellest 14 olid poisid ja 16 tüdrukud.</p> <p>Uurimistulemustena selgus, et liiklusalaseid teadmisi saavad lapsed kõige enam oma vanematelt. Lasteaias läbiviidud liikluskasvatus erines kõige enam õppekäikudel. Peaaegu pooltel lastel jäi mängus vajaka oskustest sõidutee ületamisel, kuigi teoreetilised teadmised selleks olid head. Lapsed teadsid valgusfoori ja ülekäiguraja märgi tähendust. Raskusi ei valmistanud liiklusohlike olukordade kirjeldamine ning kõik teadsid hädaabi numbrit. Jalgrattaga sõitmise võimalus oli kahes liiklusõppeväljakuga lasteaias, kuid turvavarustust ja reegleid, millega peab arvestama, teadsid kõik lapsed hästi.</p> <p>Uuringu kokkuvõtteks võib öelda, et laste teadmised liiklusest on head, aga osasid nendest ei osata rakendada. Antud uuringus keskmise näitajana märkimisväärseid erinevusi ei esinenud laste liiklusalastes teadmistes ja oskustes liiklusõppeväljakuga ja liiklusõppeväljakuta lasteaedade vahel. Erinevused esinesid tulenevalt õpetajast lastele liiklusalaste teadmiste andmises ja seeläbi laste oskustes oma teadmisi kasutada.</p>	
Võtmesõnad: liikluskasvatus, alusharidus, sõidutee ületamine, turvalisus	
Keywords: Traffic education, early childhood education, road, safety	
Töö autor: Marike Adamka	allkiri:
Kaitsmisele lubatud: Juhendaja: Kai Kuuspalu	allkiri:

Institute Rakvere College	
Title Traffic-related knowledge and skills of children aged 6-7 in kindergartens with or without a children's traffic park	
Science field Preschool pedagogic	
Applied degree Bachelor of Arts in Education	
Abstract <p>This topic was chosen because of the constantly increasing traffic volume on urban streets and traffic accidents among children. According to road traffic statistics, the most severe traffic accidents involving children take place on pedestrian crossings. The safety of a child depends on how they control themselves, stay focused and maintain their ability to choose the right direction (Sellenberg, 1997). The aim of this bachelor's thesis is to identify the traffic-related knowledge and skills of children aged 6-7 who either have or do not have the possibility of practising their skills in a children's traffic park. The main research questions concern the acquisition of traffic-related knowledge, crossing roads, having an opportunity to ride a bicycle, knowing safety devices, understanding dangers and detecting them while in street traffic. A qualitative research method was used for studying the knowledge of the children. A structured interview was prepared based on the national curriculum for preschool child care institutions (2008) and the procedure for educating children about traffic and road use (2011). The questionnaire consists of four thematic groups of 20 questions in total. Six kindergartens, all in one municipality, participated in the study; three of them were equipped with a traffic park, while three were not. Interviews were conducted with 30 children (14 boys, 16 girls).</p> <p>The research showed that the children acquired traffic-related knowledge mostly from their parents. The main differences concerning traffic education provided in kindergartens occurred during field trips. When playing, nearly half the children had insufficient road crossing skills, although they had good theoretical knowledge. The children knew the meaning of the traffic lights and the pedestrian crossing sign. They described dangerous traffic situations easily and they all knew the emergency phone number. It was possible to ride a bicycle in two kindergartens with a traffic park, but all the children were familiar with safety devices and bicycling rules. In conclusion, it may be said that the children had good traffic-related knowledge but they did not know how to put some of it into practice. On average, the research did not indicate significant differences in traffic-related knowledge and skills of children going to kindergartens with or without a traffic park. The differences depended on how the teachers passed on traffic-related knowledge to the children, which in turn was expressed in the children's ability to use that knowledge.</p>	
Keywords: Traffic education, early childhood education, crossing the road, safety	
Author: Marike Adamka	Signature:
Allowed to defend:	
Supervisor: Kai Kuuspalu	Signature:

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	6
1.UURIMUSTÖÖ TEOREETILISED LÄHTEKOHAD.....	8
1.1 Liikluskasvatuse eesmärgid.....	8
1.2 Liikluskasvatuse läbiviimine.....	9
1.3 Liikluskasvatuse lõimimine õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega.....	11
1.4 Mängu olulisus liikluskasvatuses.....	12
1.5 Liiklusõppeväljak lasteaias.....	13
1.6 Lapsevanemate kaasamine liikluskasvatuses.....	15
1.7 Laste liiklusohutuste uuringud.....	16
1.7.1 „Laste liiklusohutus 04/2015“.....	16
1.7.2 „Liikluskasvatuse korraldus koolieelsetes lasteasutustes 2012“ ja „Liikluskasvatuse korraldus koolieelsetes lasteasutustes aastal 2015: kaardistav kordusuuring“.....	17
1.7.3 Ohutu teeületuse uuring virtuaalses keskkonnas.....	19
2. METOODIKA JA VALIMI KIRJELDUS.....	21
2.1 Uurimuse eesmärk.....	21
2.2 Uurimismeetodi valik ja kirjeldus.....	21
2.3 Uurimisprotseduuri kirjeldus.....	22
2.4 Uurimistöö valimi kirjeldus.....	22
3. UURIMISTULEMUSTE ANALÜÜS.....	23
3.1 Laste liiklusalaste teadmiste ja oskuste omandamine.....	23
3.2 Laste teadmised ja oskused ülekäigurajast ja selle ületamisest.....	28
3.3 Laste teadmised ja oskused jalgrattaga liiklemisest.....	30
3.4 Laste arusaamad ohtude märkamisest liikluses.....	33
ARUTELU.....	36
KOKKUVÕTE.....	40
ALLIKAD.....	42
LISAD.....	46

SISSEJUHATUS

Tehes oma igapäevatoiminguid väljaspool kodu, puutume paratamatult kokku liiklusega. Tänapäeva kiire elutempo juures sõidutatakse lapsi sageli kõikjale autoga ja nii võib juhtuda, et kooli minnes laps ei oska ega julgegi üksinda liigelda, sest tal puuduvad teadmised, kogemused ja oskused liiklemiseks.

Liiklusõnnetuste statistika näitab, et kõige raskemad liiklusõnnetused juhtuvad lastega just ülekäigurajal liigeldes. Õnnetustesse sattumise sagedus tõuseb hüppeliselt kooli minnes, sest lapsed satuvad nüüd liikluskeskkonda tihedamini ilma täiskasvanuta. Lapsed ei ole küll enamustes õnnetustes ise süüdi, kuid nad ei oska õigesti hinnata ohte, mille tagajärjel nad satuvad liiklusõnnetustesse. (Maanteeamet & Politsei- ja Piirivalveamet, 2015.) 2015. aastal toimus Eestis 377 jalakäijaõnnetust, milles hukkus 24 ja sai vigastada 365 jalakäijat, kellest 0-6 aastasi lapsi sattus liiklusõnnetustesse 40 korral (Maanteeamet & Politsei- ja Piirivalveamet, 2016, 14). Võrreldes Eesti olukorda lähinaabritega, on Eestis oht liikluses elu kaotada ligikaudu kaks korda suurem kui Rootsis, Norras või Taanis. Euroopa keskmistest näitajatest paremal liiklusohutuse tasemel hukkunute arvult miljoni elaniku kohta on ka Soome. (samas, 2015, 9.)

Muutused liikluskultuuris on pikaajalised protsessid. Parema taseme saavutamiseks on vajalik paljude tegurite järjepidev mõjutamine ning soovitud hoiakute ja käitumise kujunemiseks vajalike tingimuste loomine. Liikluskasvatuse suurt tähtsust peavad tunnetama lapsed, lapsevanemad ja õpetajad. Samuti peab riik tegema kõik endast sõltuva, et õpetajatel oleks oskusi edasi anda teadmisi lastele ning jätkuks erinevaid meetodilisi õppematerjale. (Sellenberg, 2011.) Täiskasvanud ei tohi unustada, et nad vastutavad liikluses lapse eest. Laste turvalisuse tagamine on kõikide täiskasvanute kohustus (Kongi, 2006, 11).

Oluline on, et lapsed õpiksid enne liikluskeerisesse sisenemist ohutus keskkonnas nii jalgsi kui rattaga liiklema. Uuringus „Liikluskasvatuse korraldamine koolieelsetes lasteasutustes aastal 2015: kaardistav kordusuuring“ selgus, et lasteaiad, kus puudub liiklusväljak tunnevad õpetajad (60%) kõige rohkem puudust liiklusteemalisest õpperajast, pooled

sooviksid nii statsionaarset, kui ka teisaldatavat liiklusväljakut ning ainult 7% lasteaedadest leiab, et ei tunne selle järele vajadust. (Civitta, 2016, 27.)

Laste liiklusalaseid teadmisi on uurinud Getriin Ess (2016) oma bakalaureusetöös „6-7-aastaste laste liiklusalased teadmised“. Kokkuvõttes märgib autor, et lapsed oskasid üldjuhul kirjelda erinevaid ohte liikluses, tundsid valgusfoori, teadsid vajalikke turvanõudeid liikluses ning teadsid, kuidas teoreetiliselt ületada ohutult ülekäigurada. Vajaka jäi lastel liiklusmärkide tundmisest ning võimalusest harjutada jalgrattaga sõitmist lasteaias. Liikluskasvatuse teemadel on Annika Artla (2010) ja Egle Kotkas (2011) uurinud lastevanemate liiklusteadlikkust. Uurimustes selgus, et lapsevanemad peavad väga oluliseks laste turvalisust ning liiklusõpetust koolieelses eas. Üle poolte vastanute arvatest saavad lapsed õpetajatelt rohkem teadmisi, kui nad ise suudavad anda.

Bakalaureuse töös soovin välja selgitada, millisel määral mõjutab teadmiste ja oskuste omandamist erinev õpikeskkond. Käesoleva uurimuse eesmärgiks on välja selgitada 6-7 aastaste laste liiklusalased teadmised ja oskused, kui harjutamiseks ja teadmiste kinnistamiseks on kasutatud liiklusõppeväljakut või kui see võimalus puudub.

Bakalaureuse töö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis antakse ülevaade laste liikluskasvatuse eesmärkidest ja läbiviimisest, mängu olulisusest liikluskasvatuses, lapsevanemate kaasamisest, liiklusõppeväljakute kasutamise võimalustest ning laste liiklusohutuste uuringutest. Teises peatükis on ülevaade uurimuse metoodikast ja valimist. Kolmandas peatükis tuuakse välja uurimuse tulemused, analüüs ja töö kokkuvõte.

Uurimustöö läbiviimiseks kasutati kvalitatiivset uurimisviisi. Andmete kogumiseks koostati struktureeritud intervjuu ning valimi moodustasid 6-7 aastased lapsed. Uurimustöö viidi läbi kuues Tartu linna lasteaias, millest pooltel lasteaedadel on liiklusõppeväljak, pooltel see puudub.

Bakalaureusetöö koostamisel on kasutatud 42 allikat, millest kolm on võõrkeelsed. Olulisemad autorid olid: Sellenberg, Kongi, Veisson ja Kinnunen. Liiklusstatistika põhineb Maanteeameti ja Politsei- ja Piirivalveameti andmetel.

Töö autor soovib tänada oma juhendajat Kai Kuuspalu asjakohaste nõuannete ja meeldiva koostöö eest.

1. UURIMUSTÖÖ TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1.1 Liikluskasvatuse eesmärgid

Laste liikluskasvatust ja laste ohutuks liiklemiseks ettevalmistamist lasteasutuses ning koolis koordineerib Haridus- ja Teadusministeerium. Liikluskasvatuse eesmärgid on sätestatud Vabariigi Valitsuse määruses „Laste liikluskasvatuse kord“. Kujundada tuleb üksteisega arvestavaid liiklejaid, kellel on ohutu liiklemise harjumused. Arendada tuleb oskust tajuda liikluskeskkonda ning õpetada hoiduma käitumast teisi liiklejaid ohustavalt ja liiklust takistavalt. Laps peab omandama teadmised ja oskused, mis toetavad teda ennast ja teiste liiklejate toimetulekut ning ohutust mitmesugustes liiklusolukordades. (Laste liikluskasvatuse kord, 2011.)

Esmatähtis liikluskasvatases on laste õpetamine, kuna just noorelt kujunevad välja tõekspidamised ning käitumisharjumused, mida on hilisemas eas märksa raskem muuta. Laste liikluskasvatuse teostamisel on efektiivsemaks vormiks õpetamine kui süsteemne ja eesmärgistatud protsess, mille käigus omandab laps õpetaja poolt edastatud info põhjal ohutuks liiklemiseks vajalikud teadmised, oskused ja harjumused. (Sellenberg, 2011.) Oluline on laste õpetamisel ja teadmistel põhinev liiklusohutuslaste hoiakute kujundamine ning liiklusoskuste arendamine. Tähtis on, et laps mõistaks olukorda ja nõutud käitumise põhimõtteid (Hujala, 2004, 66).

Lapse arengust lähtuvalt õpetatakse liikluskasvatuse käigus ära tundma ja märkama erinevaid ohuallikaid liikluses, tunnetama nende olemust ja ohu tekkimise võimalikkust. Õpetamise käigus kujundatakse lapse teadmisi, oskusi ja harjumusi, mis on vajalikud liikluskeskkonnas. (Sellenberg, 2011.) Õpetaja oluline oskus on olla toetaja ja suunaja ning ta peab lähtuma lapse eakohasest arengust. Samuti on oluline luua tingimused, et lapsed saaksid oma tegevuste üle tunda rõõmu, kogeda eduelamust ning toime tulla ebaõnnestumistega. (Eisenschmidt jt, 2011, 26.) Õpitud oskused peavad toetama toimetulekut ja tagama lapse ohutut liiklemist jalakäiana või jalgrattaga sõitmisel. Last tuleb õpetada kasutama erinevaid ohutust tagavaid kaitsevahendeid: helkur, jalgratturi kiiver, põlve- ja küünarnukikaitsmed, turvavöö. Arvestada tuleb, et suhtumine liiklusesse ja liiklejatesse kandub lapsele edasi vanematelt ja teistelt täiskasvanutelt. Lapsed on väga

emotsionaalsed ning ümbritsevate inimeste käitumist ja tegevusi matkides kujunevad harjumused, mis jäävad tihti püsima kogu eluks. Uusi harjumusi kujundada on aga tunduvalt hõlpsam kui muuta vanu. Õiged liiklemisharjumused on liikluseeskirjade täitmise aluseks. (Sellenberg, 2011.) Hea tulemuse saavutamiseks liikluskasvatuses on vajalik täiskasvanute ja laste koostöö. Omandatud liiklusharjumused on edaspidi liikluseeskirjade täitmise aluseks. (Kongi, 2006.).

1.2 Liikluskasvatuse läbiviimine

Lapsi tuleb ette valmistada ohutuks liiklemiseks. Liikluskasvatust viivad läbi lapsevanemad, lasteasutused, koolid ja muud pädevad asutused. Koolitajad ja õpetajad juhendavad lapsevanemaid ja õpetavad lastele ohutut liiklemist. Kohalik omavalitsus loob võimalusel tingimused liiklusalaseks tegevuseks ning tagab selgitus- ja kasvatustöö oma haldusterritooriumil asuvates lasteasutustes ja koolides. Last tuleb harjutada tänaval liiklema, mille käigus ta omandab vajalikud oskused ning mõistab, kui ohtlik on distsiplineerimatus liikluskeskkonnas. Samas tuleb jälgida, et lapses ei tekiks hirm tänaval üksinda liiklemise ees. (Laste liikluskasvatuse kord, 2011.) Korralik käitumine peab kujunema harjumuseks. Lapse julgeolek sõltub distsiplineeritusest ja sellest, kuidas laps valitseb ennast ning säilitab tähelepanu ja orienteerumisevõime. (Sellenberg, 1997, 1.)

Liikluskasvatuse läbiviimisel lasteaias tuginetakse „Koolieelse lasteasutuse õppekavale“ (2008). Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, millesse lõimitakse liikluskasvatust. Last suunatakse ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil. Siinjuures tuleb arvestada, et lapsed suudavad tavaliselt keskenduda ainult ühele asjale korraga ning kui nad on ümbritsevast häiritud, siis võivad nad liiklust üldse mitte tähele panna (Walsh, 2004). Õnnetuste ennetamiseks tuleb lapsi õpetada ohte tundma, vältima ning potentsiaalsete ohuteguritega õigesti ümber käima. Mida varem oskab laps ohuolukordi ja riske teadvustada, seda paremad võimalused on tal ohuolukorras õigesti käituda (Tulvi, 2007, 14).

Maanteeamet ning Politsei- ja Piirivalveamet on aegade jooksul välja töötanud hulga erinevaid materjale parema liikluskasvatuse toetamiseks. Lapsevanematele on koostatud

voldikuid, lastele ristsõnased ning töölehti täitmiseks. Maanteeameti kodulehel on lugemist liiklusest ning kuidas seal käituda, lastele on liikluse vastu huvi tekitamiseks lisatud põnevaid mängu, millede kaudu saab õppida õigesti käitumist liikluskeskkonnas. Mõlemad asutused koolitavad nii lasteaiaõpetajaid kui ka kooliõpetajaid teadlikumateks liikluskasvatuse edasiandjateks lastele. Liiklusohutuse alast teavitustööd korraldatakse lasteasutustes, koolides ja erinevatel avalikel üritustel. Lastele võimaldatakse soovi korral ekskursioone politseimajas, kohtumisi Lõvi Leoga. Koostöös Maanteeametiga saavad septembris kõik esimese klassi õpilased Politsei- ja Piirivalveameti kaudu „Liiklusaabitsa“, mida hakatakse koos õpetaja ja lapsevanemaga lugema ning täitma. Raamatu koostajad käsitlevad oma raamatus kõiki lapse jaoks olulisi teemasid liikluses käitumiseks lapsele arusaadavalt. „Liiklusaabits“ on eesti ja vene keeles ning kättesaadav internetist. (Maanteeamet.)

Paralleelselt liiklusreeglite õpetamisega tuleb õpetada lapsi jälgima tänavapilti ning harjutada vaatlusoskust. Lastele tuleb selgitada vajadust jälgida ning märgata sõidukeid, hinnata nende kiirust, vahemaad, oskust ette näha märkamatuks jäänud sõiduki väljailumist teise sõiduki tagant. (Sellenberg, 1997.) Parim õppimine toimub loomulikus keskkonnas (Tasane, 2009, 48). Lastele tuleb juba varakult õpetada silmside otsimist juhiga. Sel juhul saab väike liikleja kindel olla, et teda on märgatud. Kõik selgitused lapsele peavad olema selged ja arusaadavad ning õpetamisel olgu ühesugused juhised kõigi täiskasvanute poolt. Lastega tuleb õpitud aeg-ajalt korrata ja meelde tuletada, teadmisi ning käitumisharjumusi tuleb kinnistada. (Maanteeamet.) Kasvav liiklusvahendite arv nõuab üha rohkem tähelepanu ja oskusi tänavatel liiklemiseks ning neid saab omandada vaid läbi kogemuste (Kongi, 2006). Urve Sellenbergi (1997) sõnul tuleks ideaalis iga päev 5-10 minutit liikluskasvatusele pühendada. Ka kord nädalas on hea. Mingil juhul ei tohi piirduda mõne tunniga kevadel või sügisel.

Et reeglid toimiksid, tuleb nendest kinnipidamist ka jälgida, lapsi kiita ja esile tõsta häid tegusid ning reageerida sobimatule käitumisele. Kiitus ergutab lapsi head käitumisviisi ikka ja jälle kordama. Laps märkab täpselt, kuidas reeglitest kinni peetakse ning mis järgneb rikkumisele. Reeglid olgu kõigile ühtviisi kohustuslikud. Kui täiskasvanu rikub lapsele teada olevaid reegleid, peab ta põhjendama, miks nii juhtus, muidu kaob lapsel austus reeglite vastu. (Kinnunen, 2008).

Õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades (2008) on üheks lapse arengu eeldatavaks tulemuseks, et 6-7 aastane laps oskab jalgrattaga lasteaia õuealal liigelda. Jalgrattaga sõitmist on hea õpetada ja harjutada lasteaias selleks ettenähtud kohas, kui see on loodud. Spetsiaalse koha puudumisel tuleks leida sobiv koht lasteaia territooriumil, kus lapsed saavad harjutada jalgrattaga sõitmise osavust otse ja kahe paralleelse joone vahel. Teha saab klotsidest või liivaga täidetud tühjadedest pudelitest vigursõidurada, harjutada saab pidurdamist ettenähtud kohas. Kõiki harjutusi tehes peab tagama laste ohutuse. Liiklusseaduses (2011) on kirjas, et alla 16-aastane sõitja peab jalgrattaga sõites kandma kinni rihmatatud jalgratturikiivrit. Soovituslik on jalgrattasõitu õppijatel kasutada lisaks küünarnuki kaitsmeid. Kokkuvõtlikult võib öelda, et lapsi tuleb harjutada õigesti liiklema ning kinni pidama reeglitest. Laste hoolsat õppimist saab tunnustada näiteks diplomitega või erineva tasemega jalgrattasõidu tunnistustega.

1.3 Liikluskasvatuse lõimimine õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) määrab kindlaks koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse alused, millega peavad lasteaia õpetajad arvestama. Välja on toodud valdkonniti õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.

Koolieelse lasteasutuses on valdkonnad seotud keskseks teemaks nii, et moodustuks erinevatest tegevustest ühtne tervik. Integreeritud tegevused võimaldavad lapsel kogeda tegelikku elu, aidata kaasa lapse tervikpildi kujunemisele. (Ross & Õun & Tuul, 2013, 17.) Lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused. (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008.)

Õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades on ära toodud kasvatustegevuse eesmärgid ja sisu ning õpetamise kavandamise korraldamise põhimõtted. Käsiraamatus on kirjeldatud lapse arengu eeldatavad tulemused vanusete järgi. Liikluskasvatuse tulemusena peaks seitsme aastane laps omandama alljärgneva:

- oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda

- teab, kuidas tuleb ületada ristmikku
- teab liiklemise erinevusi maal ja linnas
- oskab kasutada hädaabi numbrit 112
- teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes
- teab, et rulluiskude ja rulaga sõitmisel tuleb kasutada kaitsevarustust
- teab kuhu tuleb kinnitada helkurribad (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Kõigi nende teadmiste ja oskuste omandamine toimub läbi erinevate tegevuste, mis lõimitakse erinevate valdkondadega: mina ja keskkond, keel ja kõne, matemaatika, kunst, muusikaõpetus ning liikumine. Õppetegevustena saab kasutada õppekäike, katseid, uurimusi, vaatlusi, vestlusi, meisterdamisi, olukordade lavastamist, ettelugemist, erinevaid praktilisi tegevusi jne. (Sellenberg, 2011.) Teadmiste abil õpitakse asju paremini tundma ja valitsema. Oskuste abil saadakse hakkama ja suudetakse tegutseda erinevates olukordades. (Hujala, 2004, 87.) Koolieelsete lasteasutuste liikluskasvatuse sisu on jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise ning liikluses toimetuleku õpetamine, lähtudes lapse koduümbruse liikluskeskkonnast. Alustades laste õpetamist tuleb meeles pidada, et lapsed ei näe liikluses sedasama, mida märkavad ja näevad täiskasvanud. (Sellenberg, 2011.)

1.4 Mängu olulisus liikluskasvatases

Lapse jaoks on mäng reaalne elu, mille kaudu ta omandab teadmisi ja kogemusi kõige paremini ja läbi mängulise tegevuse kinnistuvad uued teadmised ning harjumused. Laps õpib inimene olema. Mängimisvajadus on väikelapse põhivajadus. Mäng on tegevus, mis kõige paremini vastab lapse füüsilistele ja psüühilistele vajadustele ning eriomadustele ja on oluline lapse tervikisiksuse kujunemise jaoks. Mängus laps õpib mõistma maailma, eri olukordi, kogeb tõeliselt ja sügavalt eri tundeid nii hirmu kui rõõmu ning õpib oma tunnetega mängu kaudu hakkama saama. (Brotherus & Hytönen & Krokfors, 2001, 119.)

Kuna koolieelne iga ongi peamiselt mänguiga, siis lapsel on võimalus õppida ja areneda mängu kaudu. Õpetamisel tuleb võtta aluseks põhimõte: lähemalt kaugemale, lihtsamalt keerulisemale ja kergemalt raskemale. Mängus tunneb laps end kõige vabamalt, siis

omandab ta ka liiklusalaseid teadmisi mängides loomulikult ja märkamatuult. Mängides saab laps kogeda ma-saan-hakkama-tunnet. (Erik & Kohari, 2008).

D.Elkonin (1978) rõhutab, et laste rollimäng on eriliselt tundlik täiskasvanute maailma suhtes. Ümbritseva eluga tutvumise eesmärgil on tarvis kujundada sobivad mängu motiivid ja üldistada saadud kogemused. Mida rikkalikumad, emotsionaalsemad ja eredamad on vaatlustelt saadud muljed ja kogemused, seda soovitud on ka lapse jaoks mäng. Seega langeb põhivõime uute teadmiste andmisel vahetule tutvustamisele, s.o õppekäikudele ja vaatlustele. (Saar, 1997, 178.)

Piageti järgi on reeglimängud kooliealiste laste mängud. Väiksemad lapsed mängivad paljusid reeglimänge, esmalt neid matkides ja reeglite tähendust sealjuures mõistmata. Alles hiljem saab lastele selgeks, mis tähendus on reeglitel ja kuidas neid tuleb täita. (samas, 155). Erinevad mängud aitavad lastel omandada liikluskeskkonnas käitumist ning mõista liikluseeskirjadest kinnipidamise tähtsust ning nende täitmise olulisust. Läbi mängu on hea õpetada lastele erinevate ohtude tunnetamist liikluses. Vögotski usk, et mäng on vaimse arengu vältimatu eeldus (Hujala, 2004, 93).

1.5 Liiklusõppeväljak lasteaias

Üha enam on tähelepanu hakatud pöörama last ümbritsevale keskkonnale. Rõhutama on hakatud vajadust keskkonna järele, mis võimaldaks lapsel aktiivselt tegutseda, õppida, avastada ning toetaks lapse arengut. (Veisson, 2010.) Tingimused lapse arenguks loob täiskasvanu, kes valmistab ette ümbruse, milles laps leiab piisavalt stiimuleid ja areneb (Meister, 1994, 5).

Liiklusõppeväljakud lasteaias annavad head võimalused õpetada lastele turvaliselt liiklemist ning anda teadmisi reaalsesse liiklusesse minekuks. Seda, mida laps teeb alguses koos õpetajaga ja vilunuma kaaslasega, teeb hiljem üksi ja iseseisvalt (Brotherus & Hytönen & Krokfors, 2001, 74.)

2008 algatatud Statoili ja Maanteeameti ühise koostööprojekti „Statoili liiklusväljakud lasteaedadesse“ abil rajati nelja aasta jooksul lasteaedade territooriumitele mitukümmend liiklusõppeväljakut. Projektis osalesid erasektor, riik ja kohalik omavalitsus. Statoil tegi esialgse investeeringu, kohalikud omavalitsused lubasid võtta liiklusõppeväljakute

hooldamise enda kanda ning Maanteeamet korraldas lasteaedade õpetajatele liikluskasvatusalase koolituse. (Pauts, 2012). Aastatel 2008-2016 oli lasteaedadel võimalik soetada endile liiklusõppeväljak Maanteeameti poolt korraldatud projektikonkursside kaudu. Lasteaiad on ka teiste konkursside kaudu või omavahendite toel soetanud õppeks ja harjutamiseks eriilmelisi väljakuid.

Statoiliga koostöös rajatud liiklusõppeväljakud koosnevad ühest 9x2 meetri suurusest slaalomirajast, kahest 4,5 meetrise läbimõõduga siseringist, ühest rajalauast, stoppaladest ja 3x5 meetri suurustest rajavahetusladest. Radadele asetatakse koonused ja tähistatakse nooltega sõidusuunad. Õpperadadel saavad lastele mänguhoos selgemaks liikluskorraldusvahendite ja -märkide, teekattemärgistuse ja liiklusreguleerija märguannete tähendused. (Link, 2009.)

Liiklusõppeväljakud pakuvad palju erinevaid võimalusi korraldada lastele põnevaid liikumismänge, millede käigus saab mänguliselt tutvustada liikluse põhitõdesid. Läbi mängu omandavad lapsed kiiremini erinevad liiklusmärgid, teekattemärgistused ja liiklusreguleerija märguande tähendused. Kinnistada saab laste käitumisharjumusi tee ületamiseks. Lasteasutuste juurde rajatud liiklusõppeväljakud on üheks võimaluseks tutvustada lastele liikluse aabitsatõdesid ohutus ja turvalises keskkonnas. Siin saavad lapsed omanda õiged käitumisharjumused, mis on heaks vundamendiks õppimisel liiklema jalakäijana ning hilisemal jalgratturile vajalike teadmiste ja oskuste omandamisel. Õppeväljak annab hea võimaluse rühmas liikumise õppimiseks ja harjutamiseks, aidates suurendada lasterühma teel liiklemise ja sõiduteeületamise ohutust. (Sellenberg, 2005.) Laste ohutu tänaväletamise õpetamine on üle maailma päevakorras. Tõhus õpetus mitte ainult ei vähenda laste liiklustraumasid vaid vähendab ka vanemaks saades liiklusõnnetusi (Simpson & Johnston & Richardson, 2003).

Liiklusõppeväljakut saab kasutada lisaks liikluskasvatuse õpetamisele teiste erinevate õuesõppe tegevuste läbiviimisel: näiteks matemaatika, emakeele või liikumistundide puhul, lõimides uute teadmiste edasiandmine ja tegevused ohutu liikluse õpetamise elementidega. Töökasvatuse õpetamise käigus saavad lapsed kaasa lüüa liiklusmärkide meisterdamisel ning elukutsetest saab tutvustada politseinike tööd.

1.6 Lapsevanemate kaasamine liikluskasvatases

Lapsevanematel on tähtis roll laste liikluskasvatases, sest liikluseeskirjade järgimisel on väga oluline vanemate eeskuju. Laps kohaneb maailmaga tänu võimele ümbritsevat jäljendada. Steinerpedagoogid kasutavad eeskujude jäljendamise abil õpetamist kui üht kasvatusvahendit, sest lapsed võtavad pakutud eeskuju oma loomuliku jäljendamistungi tõttu vastu. Täiskasvanu tegevused peegeldavad tema moraali, väärtushinnanguid ja ellusuhtumist. Lapsed omakorda peegeldavad täiskasvanuid. Oluline on, et täiskasvanu oleks oma rollist teadlik ning püüaks olla jäljendamist vääriv eeskuju. (Gustavson, 2004, 30.) Lapsevanemate eeskuju on uurinud Veesalu (2016), milles selgus, et enamus lapsevanematest peab küll oluliseks enda eeskuju lapse liikluskasvatuse väljakujunemisel, kuid ainult veidi üle poole neist järgivad alati liikluseeskirju olles koos lapsega. Lapseta liigeldes järgib alati liikluseeskirju ainult 25,4% küsitletutest. Selliselt käitudes annavad täiskasvanud liikluskeskkonnas halba eeskuju teistele lastele.

Samuti on Montessori pedagoogikas väärtustatud täiskasvanute eeskuju, laps tahab teha kõike seda, mida teevad täiskasvanud. Lapsi õpetati matkimise meetodil, kusjuures peeti silmas lapse individuaalsust. Sama puudutab käitumist liikluses, kus tuleb arvestada, et kõik lapsed ei omanda uut õpetatavat materjali ühtemoodi ja ei tunnetata ühtemoodi võimalikke ohte. Täiskasvanute eeskuju ja käitumise mõju toonitavad oma raamatus ka Elvik ja teised autorid (1996). Siinkohal tuleb arvestada, et õpetaja ja lapsevanemate vaheline koostöö oleks kantud väärtustest, mida mõlemad osapooled lapse kasvatases ja õpetases oluliseks peavad. Kui lasteasutuses ja kodus peetakse oluliseks erinevaid väärtusi, satub laps segadusse ega tea, kuidas erinevates situatsioonides käituda. Selline olukord tekitab lapses ebakindlust ning ta ei tunne end turvaliselt. (Peterson, T & Suur, S & Õun, T 2010.)

Laps matkib täiskasvanuid ning järgib ka valet või ohtlikku käitumist. Kui täiskasvanu oskab oma kogemustest mõnel juhul otsest ohtu vältida, siis lapsele võib vale käitumisharjumus üsna kiiresti saatuslikuks saada (Mänd, L & Luiga, P & jt, 2013,19). Järeleaimamisvajaduse tõttu on väikesel lapsel tarvis täiskasvanuid headeks eeskujudeks (Gustavson, 2004, 33). Ameerika Ühendriikide Riiklik Laste Ohutuse Kampaania soovib vanematel olla eeskujuks lastega jalutades. Kampaanias selgitatakse vanematele, et nad räägiks lastele, mida nad teevad ja miks selliselt käituvad. Last tuleb õpetada tänavat

ületama ainult ettenähtud kohas. Õpetada tuleb, et nad peavad olema kindlad, et lähenev autojuht neid enne tee ületamist on märganud, isegi siis, kui foorituli lubab teed ületada. (Walsh, 2004.) Tee ületusel paljud vanemad koos lastega küll käituvad ohutust silmas pidades, aga ainult 6% vanematest seletab lapsele, miks ja kuidas on vaja teed ületada. (Schwebel jt. 2012.)

Esimesel seitsmel eluaastal on kasvatuses võtmesõnaks eeskuju ja jäljendamine, mille kaudu laps õpib maalima tunnetama ning täiskasvanu ise oma inimlike omaduste ja võimetega on tähtsaim kasvatusvahend (Gustavson, 2004, 17). Vanemad mõjutavad last iga kooselatud tunni ja päevaga, oma harjumuste ja tegudega, oma vigade ja tegematajätmistegagi, oma armastuse või selle puudumisega. Vanemad jätavad oma lastesse kustumatu jälje, mis sageli alateadlikult mõjutab viimaseid terve elu. (Tuulik, 2001, 115.)

1.7 Laste liiklusohutuste uuringud

Ülevaate saamiseks ja edaspidi parema liikluskasvatuse läbiviimiseks on Maanteeamet tellinud erinevaid turu-uuringuid liikluskasvatuse korralduse ja liikluses käitumise ning ohtude ennetamise kohta.

1.7.1 „Laste liiklusohutus 04/2015“

Uuringus „Laste liiklusohutus 04/2015“ uuriti Eesti elanike helkuri kandmist, turvavöö kinnitamist autoga sõites ning ohutust käitumisest rääkimist lasteaedades ja koolides. Vastajateks olid 6-14 aasta vanused lapsed. Uuringu käigus selgus, et helkurit kannab alati pimedal ajal väljas olles 61% lastest, sageli kannab helkurit 23%, mõni kord 12%, mitte kunagi 3% ja 1% lastest ei osanud öelda kas ja kui tihti nad kannavad helkurit. Uuringus küsiti lastelt ka nende vanemate helkuri kandmise kohta. Laste sõnutsi kannavad nende vanemad harvemini helkurit kui nemad.

Teise osa uuringu küsimustest moodustas turvavöö kinnitamine autoga sõites. Uuringu tulemustest selgub, et turvavöö kinnitamine autosõidu ajal on kujunenud üha kindlamaks standardiks. Alati kinnitavad turvavöö lastest 93% ja laste sõnul kinnitavad nende vanematest turvavöö 92%.

Kolmas osa uuringust hõlmas ohutust käitumisest rääkimist lasteaedades ja koolides. Lasteaias käivatest lastest 85% vastas, et neile on lasteaias räägitud, kuidas tuleb liikluses käituda, 11% vastas, et neile pole seda räägitud ning 4% ei osanud vastata.

Uuringus osales 118 603 inimest üle Eesti küsitlusperioodil 2.04.2015-14.04.2015 ning on seitsme aasta uuringute andmed, kust saab ülevaate aastate lõikes toimunud muutustest.

1.7.2 „Liikluskasvatuse korraldus koolieelsetes lasteasutustes 2012“ ja
„Liikluskasvatuse korraldus koolieelsetes lasteasutustes aastal 2015:
kaardistav kordusuuring“

Mõlemad uuringud olid suunatud liikluskasvatuse korraldamisele ja läbiviimisele koolieelsetes lasteasutustes. Igast asutusest sai vastata ainult üks inimene. 2012 aasta küsitlus oli anonüümne ning toimus veebipõhiselt, ankeedid saadeti 525 lasteasutusele, millest täidetult laekus 327 (62%). 2015 aastal korraldati kordusuuring, mis ei olnud enam anonüümne. 525-st ankeedist tagastati täidetult 400 (62%). Uuringu eesmärk oli hinnata koolieelsetes lasteasutustes liiklusalast tegevust, kaardistada hetkeolukorda ning saadud tulemusi võrrelda 2012. aastal läbi viidud uuringu tulemustega. Uuringu raames vaadeldi lähemalt nelja teemablokki:

- 1) liikluskasvatuse korraldus;
- 2) infrastruktuur ja õppevahendid;
- 3) liikluskasvatusalane koolitus;
- 4) liikluskasvatusalane koostöö

Liikluskasvatuse teemablokis uuriti, millistes dokumentides lasteaias kajastatakse liikluskasvatuse teemat. Võrreldes 2012. aasta uuringuga selgus, et olukord on parem. Liikluskasvatuse teema on eraldi välja toodud õppekavas 91% ja nädalaplaanis 80%, vastavalt 68% ja 67% 2012. aastal. Uuringus selgus, et liikluskasvatuse käsitlemise olulisus regulaarselt eraldi teemana on samuti märkimisväärselt kasvanud 16%-lt 38%-le. Endiselt on suur nende lasteaedade osakaal, kus liiklusteema eestvedamise eest ei vastuta keegi (57%).

Sarnaselt 2012 aasta uuringu tulemustega käsitletakse liikluskasvatusteemat enam 6-7 aastaste lastega 2-3 korda kuus. Liiklusteemat põimitakse kõige enam valdkonda „mina ja

keskkond“. Lisaks lõimitakse enamikus lasteaedades liiklusteemat mängudega (86% automängudes, 76% õuemängudes).

Peamiste probleemidena toodi välja mõlemas uuringus, et paljudel lasteaedadel puudub liiklusväljak ning inim- ja ajaressurss ulatuslikuma liikluskasvatuse korraldamiseks ning vähene koostöö lapsevanematega. Samas leiti, et liikluskasvatus sõltub paljuski õpetaja tahtmistest ja oskustest.

Infrastruktuuri ja õppevahendite osas tuuakse positiivsena välja, et võrreldes 2012 aastaga kasutab valdav enamus lasteaedades ohutusveste ja mitut saatjat liikumisel väljaspool lasteaeda ning selleks on kehtestatud vastavad reeglid.

2012 aastal vastanud lasteaedades omas liiklusväljakut kõigest 38%, kordusuuringus 60%. Neist 28%-l on statsionaarne liikumis- või liiklusväljak. Olemasolevatest liikumis- või liiklusväljakutest kasutab 36% lasteaedades seda mitu korda või vähemalt korra nädalas. Samas on 41% lasteaedu, kus statsionaarne liikumis- või liiklusväljak ei leia üldse rakendust. Lasteaiad tunnevad puudust õpperaja järele (49%).

Mõlemas uuringus toodi kitsaskohana välja vähest võimalust rattaga sõita lasteaia territooriumil. Tingimused selleks on lasteaedadel kasinad, sest puuduvad liiklusväljakud ja õpperajad. Lasteaia poolt on lastele tagatud jalgrattad ainult 12% vastanud lasteaedades, tõukerattad 36% lasteaedades.

Kordusuuringus küsitletud lasteaedades ligikaudu 76% on viimase kolme aasta jooksul ise valmistanud õppevahendeid liikluskasvatuse tarbeks. Kõige enam on valmistatud õppe-, laua- ja loovmänge. Maanteeameti kaudu on viimase kolme aasta jooksul tellinud õppevahendeid 59% vastanud lasteaedades. Kõige enam tunti täiendavat vajadust suurte ja teisaldatavate liiklusmärkide järele.

Kuna lasteaedade infrastruktuuri ja õppevahendite puhul sisaldab kordusuuring enamasti uut temaatikat, mis on seotud erinevat tüüpi liiklusõppeväljakute olemasolu ja kasutamisega, siis uuringu tulemuste võrdlemine ei ole selles osas asjakohane. Võrreldes varasema uuringuga saab positiivsena välja tuua asjaolu, et lasteaiaid pööravad rohkem tähelepanu turvalisusele lastega liikumisel väljaspool lasteaia territooriumi.

Liikluskasvatusalast koolitust on saanud viimase kolme aasta jooksul enamus lasteaedadest ning on sellega rahul, vaid 12% vastanud lasteaedadest ei ole osalenud koolitustel.

Lastevanemate kaasamine liikluskasvatusse toimub kõige enam koosolekutel ja ühisüritustel lasteaias. Samamoodi oli see ka 2012. aasta uuringus. Peamiste koostööpartneritena nimetati politseid ja Maanteeametit. Võrreldes 2012. aastaga on politsei tähtsus partnerina isegi tõusnud (80% - 2015; 75% - 2012). Maanteeameti ennetustöö osakonna poolt edastatavat infot peetakse piisavaks ja ollakse, kas väga rahul või pigem rahul. Küsitlustes on läbivalt mainitud vajadust suurendada koostööd lapsevanematega, kuna lapsevanemad on oma käitumisega lastele suureks eeskujuks.

Kokkuvõttes öeldakse, et enamuses lasteaedades suhtutakse liikluskasvatusse suure vastutustundega. Positiivsena tuuakse välja, et võrreldes varasema uuringuga on viimaste aastate jooksul kasvanud nende lasteaedade hulk, kes peavad oluliseks käsitleda liiklust eraldi teemana.

1.7.3 Ohutu teeületuse uuring virtuaalses keskkonnas

Gordon Simpson, Lucy Johnston ja Michael Richardson viisid 2001 aastal Ameerikas läbi uuringu uurimaks teeületuse käitumisharjumusi lastel ja noortel, kus kasutati virtuaalset reaalsust (pea külge monteeritav ekraan). Uuringus osales 24 inimest neljas vanusegrupis: 5-9a, 10-14a, 15-19a ja üle 19 aastased, mehi ja naisi võrdselt. Sooviti tundma õppida teeületusel tehtavate vigade olemust ja laste käitumisharjumusi, et edaspidi luua tõhusaid koolitus- ja harjutusprogramme. Varasemad uuringud pole leidnud kindlat teeületamisel tehtavate vigade mustrit, sest raske on luua kontrollitavat keskkonda. Käesolevas uuringus kasutati kiiver-kuvariga virtuaalset maailma, et osalejatele luua reaalne liikluskeskkond. Osalejad said seista tee ääres ja liikuda üle tee, millel kulgesid virtuaalsed sõidukid. Erinevalt eelnevatest uuringutest sai osaleja parandada ja muuta oma tegevust, kui ta oli valesti hinnanud auto kaugust, et jääda seisma või minna üle tee. Kui otsus tehti valesti, sõitis virtuaalne sõiduk inimesele otsa põhjustamata reaalseid vigastusi. Antud uuring keskendus teeületuse võimalikkusele sõltuvalt sõiduki kiirusest või sõidukite omavahelisest kaugusest. Osalejad läbisid kokku 288 testi.

Käesolev uuring kinnitas, et jalakäijad otsustavad teeületuse ohutust pigem autodevahelise kauguse kui kiiruse põhjal. Kõige enam tekkis kokkupõrkeid ja „napilt pääsemisi“ kõige

noorematel (5-9 aastastel) ja kõige vähem vanimatel osalejatel. Vähem ohtlikke teeületusi ja kokkupõrkeid oli ühtlase kiirusega testides. Tulemused näitasid, et inimesed kasutavad turvaliseks teeületuse hindamiseks autode vahemaad, mitte auto kiirust. Ühtlase kiirusega, aga kiiremini sõitvate autode puhul hindasid inimesed sagedamini valesti teeületuseks vajalikku aega. Olles mööda lasknud piisavalt palju autosid, aga leidmata teeületuseks võimalust tõusis inimeste riskikäitumine ning kannatamatusest valiti väiksemad vahemaad autode vahel, et teed ületada.

Teostatud uuring näitas, et virtuaalset reaalsust saab edukalt kasutada teeületuse uurimiseks. Paremate tulemuste saamiseks soovitatakse edaspidistes uuringutes parandada tarkvaralist ja tehnilist poolt ning lisada muid faktoreid reaalsest elust: pargitud autod, müra, teised jalakäijad, sest sageli ületavad lapsed teed koos sõbra või sõpradega.

2. METOODIKA JA VALIMI KIRJELDUS

2.1 Uurimuse eesmärk

Uurimustöö eesmärk on välja selgitada 6-7 aastaste laste liiklusalased teadmised ja oskused, kui harjutamiseks ja teadmiste kinnistamiseks on kasutatud liiklusõppeväljakut või kui see võimalus puudub.

Uurimustöö eesmärgist lähtuvalt tulenesid alljärgnevad ülesanded, mille kaudu soovitakse välja selgitada:

- kus, kuidas ja kelle kaudu lapsed omandavad liiklusalaseid teadmisi
- laste teadmised ja oskused sõidutee ületamisest reguleerimata ülekäigurajal
- laste võimalused lasteaia jalgrattaga liiklemisest ning nende teadmised jalgrattaga sõitmise turvavarustusest
- laste arusaamad ohtude märkamisest liikluses

2.2 Uurimismeetodi valik ja kirjeldus

Laste liiklusalaste teadmiste uurimiseks kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit. Struktureeritud intervjuu läbiviimiseks on koostatud küsimused ja kaks praktilist tegevust. Intervjuu suur eelis teiste andmekogumismeetodite ees on paindlikkus, võimalus andmekogumist vastavalt olukorrale ja vastajale reguleerida (Hirsijärvi & Remes & Sajavaara, 2005, 192). Küsimuste koostamisel on võetud aluseks „Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava“ (2008) ja Laste liikluskasvatuse kord (2011). Intervjuu küsimustik koosnes 20 küsimusest (lisa 1), mis on jaotatud neljaks eraldi teemaks.

I teema: Liiklusalaste teadmiste ja oskuste omandamine. Teemas on kuus küsimust.

II teema: Laste teadmised ja oskused reguleerimata ülekäigurajast ning selle ületamisest. Teemas on kolm küsimust ja sõidutee ületamise mäng autode ja nukuga.

III teema: Laste teadmised ja oskused jalgrattaga turvaliselt liiklemisest. Teemas on seitse küsimust ja praktilise tegevusena valib laps endale sobiva kiivri ning selgitab kiivri reguleerimise võimalusi.

IV teema: Laste arusaamad ohtude märkamisest liikluses. Teemas on kolm küsimust.

2.3 Uurimisprotseduuri kirjeldus

Intervjuu küsimustest arusaamise ja sobivuse välja selgitamiseks viidi läbi kolm kontrollintervjuud kuueaastaste lastega. Pärast kontrollintervjuude läbiviimist korrastati sõnastust osades küsimustes.

Uuringu läbiviimiseks pöördui lasteaedade direktorite poole ja lepiti kokku intervjuude läbiviimise ajad. Uuringus osalesid lapsed juhuslikkuse alusel, lapse intervjuerimiseks andis vanem kirjaliku nõusoleku. Uurimus viidi läbi 2017 aasta veebruaris ja märtsis. Kõik intervjuud lastega viidi läbi individuaalselt. Laste vastused salvestati mobiiltelefoniga ning hiljem vestlus transkribeeriti. Ühe lapse intervjuerimiseks kulub keskmiselt 15 minutit. Näitena on ühe liiklusõppeväljakuga lasteaialapse transkribeeritud intervjuu (lisa 2) ja üks liiklusõppeväljakuta lasteaialapse transkribeeritud intervjuu (lisa 3). Transkribeeritud teksti oli kokku 73 lehekülge, iga lapse kohta keskmiselt kaks lehekülge.

Kogutud andmete analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi. Transkribeeritud teksti loeti läbi mitu korda, et kogutud andmeid paremini mõista ja leida omavahelisi seoseid. Igas vastuste ploki grupeeriti sarnase tähendusega vastused ning tehti üldistused, mis on uurimustulemuste analüüsis välja toodud nelja alateemana. (Laherand, 2008).

Anonüümsuse tagamiseks ei ole bakalaureuse töös välja toodud lasteaedade nimesid ega intervjuudel osalenud laste nimesid.

2.4 Uurimistöö valimi kirjeldus

Uuringu valimisse valiti Civitta poolt läbi viidud uuringus „Liikluskasvatuse korraldamine koolieelsetes lasteasutustes aastal 2015: kaardistav kordusuuring“ osalenud ühe omavalitsuse kuus lasteasutust, milledest kolm lasteaeda on statsionaarse liiklusõppeväljakuga ning kolm lasteaeda, kus puudub liiklusõppeväljak. Valituks osutusid kuus Tartu linna lasteaeda, et üldised liikluskeskkonna tingimused oleksid sarnased. Uuringu käigus viidi läbi 30 intervjuud, igast lasteaiast ühe rühma viie lapsega. Uurimuses osales 14 eelkooliealist poissi ja 16 eelkooliealist tüdrukut.

3. UURIMISTULEMUSTE ANALÜÜS

3.1 Laste liiklusalaste teadmiste ja oskuste omandamine

Esmalt uuriti lastelt, millega nad tulevad lasteaeda. Selgus, et liiklusõppeväljakuga lasteaedades tuli uuringus osalenud lastest kõige rohkem lapsi (10) lasteaeda autoga ning jalgsi tuli ainult kolm last ning kaks vastas, et tavaliselt tulevad autoga, aga vahel jalgsi. Nende hulgas oli üks liiklusõppeväljakuga lasteaed, kuhu tulid kõik uurimuses osalenud lapsed lasteaeda autoga. Vastupidiselt tulid väljakuta lasteaeda üle poole lastest jalgsi (8), neli last tuli autoga ja kolm last vastasid, et vahel tulevad nad lasteaeda autoga, vahel jalgsi. Laste vastustest selgus, et jalgsi või autoga liikumisviisi valiku tingis tihti lasteaia ja kodu asukoht ning vanemate edasised toimetamised. Suurem osa jalgsi lasteaeda saabuvatest lastest ütles, et tulevad jalgsi, sest nad elavad siinsamas lasteaia kõrval. Mõned autoga lasteaeda tulijatest ütlesid, et elavad lasteaia lähedal küll, aga ema peab kohe edasi tööle minema ja seetõttu tulevad nad autoga lasteaeda.

Kokkuvõtlikult saab öelda, et liiklusõppeväljakuga lasteaedadesse tuli uuringus osalenud lastest enamus autoga ja väljakuta lasteaedadesse jalgsi.

Küsimusele, kellega koos oled liiklemist õppinud vastas suurem osa lastest, et kõige rohkem on nad saanud liiklusalaseid teadmisi ja oskusi oma emalt ja isalt. Väiksem osa lastest nimetasid ainult õpetajat, politseid ning õde ja venda. Kolm last ei osanud öelda kedagi, kellega koos ta on õppinud liikluses käitumist. Teistest lasteaedadest eristus üks liiklusõppeväljakuga lasteaed, kus suurem enamus lastest nimetas esimesena õpetajat, pidades teda kõige olulisemaks inimeseks liikluskasvatases.

Kokkuvõtlikult saab öelda, et uuringus osalenud lapsed saavad kõige rohkem teadmisi oma vanematelt.

Järgnevalt sooviti teada saada, mida koos vanematega, õpetajatega ja politseiga on lapsed seoses liiklusega teada saanud. Laste vastustest selgus, et kõige rohkem on tähelepanu pööranud sõidutee ületamisele ja seal varitsevatele ohtudele. 29-st lapsest nimetasid 15 last esimesena, et neile on õpetatud sõidutee ületamist. Enamus neist selgitasid juurde, et enne

sõiduteele astumist peab kindlasti vaatama mõlemale poole, kas autot ei tule ning kui auto tuleb, siis peab veenduma, kas auto ikka jääb seisma. Veel on õpitud liiklusmärke, helkuri kandmise vajalikkust, liiklusteemalist näidendit, teepeenral kõndimist, turvavöö ja kiivri kandmist, valgusfoori. Mitmel korda nimetati, et liikluses peab olema tähelepanelik ja ettevaatlik, ei tohi palli mängida, joosta ega tormata. Üks laps vastas lühidalt, et õpetajad on neile õpetanud, kuidas liikluses ellu jääda. Teati, et vilkuriga autole tuleb teed anda, sest võib-olla on juhtunud õnnetus ja neil on kiire. Osad autoga lasteaeda tulevad lapsed rääkisid, kuidas autojuhid peavad olema kollase tule ajal valmis, et rohelise tule süttides alustada sõitu. Ainult üks lastest ütles, et ei mäleta, mida talle on õpetatud.

Laste vastuste põhjal selgus, et nii liiklusõppeväljakuga, kui -väljakuta lasteaedade lapsed nimetasid võrdselt, mida neile on õpetatud. Kõige enam nimetasid lapsed sõidutee ületamise õpetamist. Kokku nimetasid 29 last 43 vastust, milles oli 13 erinevat neile õpetatud liiklusalast teadmist või oskust.

Küsimus liiklusõppeväljaku olemasolu kohta tekitas liiklusõppeväljakuga lasteaedade lastes veidi segadust ja lapsed ei osanud kohe öelda, kas nende lasteaias on eraldi koht, kus saab liiklust õppida. 15-st lapsest ainult kaks teadsid kohe, et nende lasteaias on liiklusõppeväljak. Täiendava vestluse käigus oskas enamus lastest kirjeldada, kus nende liiklusõppeväljak asub ja mõni lastest lisas, et praegu on ju talv ja me ei käi seal. Kuna uuringus sooviti teada saada liiklusõppeväljaku kasutamise efektiivsust, siis küsiti lastelt, milliseid mängu nädal seal mängivad ning mida teevad. Esitatud küsimusele vastas 15-st lapsest veidi üle poole (8), seitse last ei osanud nimetada mingeid tegevusi liiklusõppeväljakul. Vastajatest viis ütlesid, et harjutavad sõidutee ületamist, üks nimetas liiklusalaste mängimist ja kolm last vastasid, et õpivad liiklusmärke. Vastajate hulgas oli suurem enamus neid lapsi, kes olid eelmise küsimuse juures nimetanud õpetajat teadmiste andjaks. Kõigist vastajatest viis lisasid veel, et nad õpivad hommikuringis ka liiklust ja liiklusmärke ning üks laps rääkis, kuidas õpetaja on rühmas neile lugenud juttu sõpradest, kes läksid õhupallidega tee peale kõndima. Peale jutu lugemist arutleti koos, mis lapsed tegid valesti.

Kokkuvõtlikult saab öelda, et ainult veidi üle poole lastest oskas kirjeldada tegevusi, mis viiakse läbi liiklusõppeväljakul.

Liiklusõppeväljakuta lasteaedades käivad lapsed teadsid, et nende lasteaia ei ole liiklusõppeväljakut ning nende käest küsiti, kus ja mida te olete lasteaia koos õpetajaga liikluses käitumise kohta teada saanud. Liikluse õppimise kohaks nimetati kõige rohkem hommikuringi, kus nad on koos õpetajatega õppinud valgusfoori, helkuri kandmist ja liiklusmärke. Liiklusmärkide puhul nimetasid osad lapsed, et nad on neid välja löiganud ja värvinud. Mõned ütlesid, et nad on õppinud saalis liiklusteemalist näidendit ja selle oma vanematele ette kandnud. Tegelasteks olid tänaval mängivad poisid, tüdrukud, erinevad loomad, politseinik ja rääkiv ülekäigurada. Tegevus näidendis toimus linnatänaval, kus lapsed said läbi mängu mängida teiste isikutena mitut liiklusohutlikku situatsiooni. Üks laps ütles, et nad on kogu rühmaga jälginud liiklust ja inimeste käitumist linnaliikluses. Viiele lapsele ei meenunud ühtegi kohta ega tegevust seoses liiklusega, mida ta oleks lasteaia teinud.

Intervjuudest selgus, et liiklusõppeväljakuta lasteaedade lapsed oskasid välja tuua rohkem erinevaid liiklusteemalisi tegevusi, mis nendega on lasteaia läbiviidud.

Linnaliikluses koos õpetajaga õppekäikudel käies erinesid laste vastused kõige rohkem. Iga lasteaia puhul kujunes oma muster, mis oli lastele kõige rohkem meelde jäänud. Ühes liiklusõppeväljakuga lasteaia nimetasid neli last kohe esimesena, et nad on õppinud ja harjutanud tee ületamist. Lapsed kirjeldasid, kuidas nad jäävad sõidutee äärde seisma ja siis kõik peavad vaatama, paremale ja vasakule ja igale poole, kas autosid ei tule ning alles siis, kui on veendunud, et autosid ei tule ja õpetaja lubab minna üle sõidutee. Veel öeldi, et rivis peab olema ja poriloikudesse ei tohi minna.

Teises liiklusõppeväljakuga lasteaia ütlesid viiest lapsest neli esmalt käitumisega seonduvad vastused: peab hästi käituma, lüüa ei tohi ja karjuda ei tohi. Lisaküsimusena küsiti selles lasteaia, kuidas te üle sõidutee lähete ning kaks last lisasid peale mõttepausi, et enne seda peab vaatama vasakule, paremale ja veel kord vasakule. Üks lastest vastas esitatud küsimusele, et õpetaja vaatab kuna tohib üle tee minna ja siis ütleb meile. Üks laps ei osanud midagi ka lisaküsimuse peale vastata.

Kolmanda lasteaia laste puhul oli neljale lapsele kõige rohkem meelde jäänud, et linnas jalutamas käies ei tohi liiga tee ääres kõndida, põhjusena selgitati, et muidu võib auto alla

kukkuda. Mõned nimetasid veel, et peab vaatama vasakule ja paremale ja vasakule, olema ühes reas, hoidma õpetaja lähedusse ning seda, et bussijuhti ei tohi segada.

Liikluõppeäljakuta lasteaedadest eristusid ühe lasteaia laste vastused seetõttu, et lapsed rääkisid rühmaga jalutamas käimisest väga põhjalikult ja emotsionaalselt. Viiest lapsest neli kirjeldasid, kuidas nad on käinud rühmaga mitu korda liiklust jälgimas.

Me oleme seal kvartalis käinud. Noo, vaatasime märke ja vaatasime, kuidas inimesed lähevad üle, et kas nad lähvad punasega või mitte. Me vaatasime kui kiiresti autod sõidavad ja mõtlesime märkide peale, mis need võiks tähendada. Me mõtlesime ja ütlesime õpetajale.

Selgus, et lastele antakse ülesandeks jälgida, mida inimesed teevad liikluses valesti. Lapsed rääkisid, kuidas nad on näinud, et inimesed on läinud punase tulega üle sõidutee, autojuhti, kes jõi ikka veel mingit jooki, kuigi tal oli roheline tuli ja pidi sõitma hakkama. Rühmaga jalutamas käies on lapsed märganud bussijaamas liiga kõva häälega rääkivaid poisse ning koos õpetajaga arutatud, et selline käitumine ei ole viisakas. Valgusfoorita ristmike ületamisel vaatavad selle lasteaia lapsed kõigepealt, millal tohib üle sõidutee minna ja saavad seejärel õpetajalt kinnitust, et nüüd tohite liikuma hakata.

Näiteks, kui me Toomemäele lähme, siis lähme üle tee, siis on seal niiviisi, et seal on ülekäiguraja märk ja see, kes meie rivi juhib, see on (õpetaja nimi) ja siis tema jääb kogu aeg seisma ja ütleb meile, et me vaataksime vasakule ja paremale, vasakule ja paremale ja siis meie ütleme talle, kas auto tuleb või ei tule ja siis lähme üle tee.

Üks laps, kes ei osanud juba eelnevalt mitmele küsimusele vastata, ei osanud ka linnas toimuvate jalutuskäikude kohta midagi öelda.

Ülejäänud kahes liiklusväljakuta lasteaias olid lapsed palju vähem jutukad ning vastused olid lühikesed. Mõned nimetasid napisõnaliselt, et harjutavad tee ületamist. Täiendava küsimuse peale, kuidas nad seda teevad, lisati peale mõttepausi, et peab vaatama paremale ja vasakule ja kui autot ei tule, siis võib minna üle tee. Oluliste asjadena rühmaga jalutamas käies tõid lapsed veel välja: joosta ei tohi, karjuda ei tohi ja rivist välja ei tohi minna.

Kokkuvõtlikult saab öelda, et kõigis lasteaedades õpetatakse sõidutee ületamist, käitumist linnaliikluses ning juhitakse tähelepanu erinevatele ohtudele. Vahe oli selles, kuidas, kui palju ja millele pööratakse rohkem tähelepanu. Selgelt tuli välja, et ühe liiklusõppeväljakuga ja ühes -väljakuta lasteaias oldi rohkem tegeletud reaalses liikluskeskkonnas liiklusega seonduvate teadmiste omandamise ja kinnistamisega.

Liikluspäevadena oli liiklusõppeväljakuga lasteaedade lastele kõige rohkem meelde jäänud kohtumine lõvi Leoga. Enamus lastest kirjeldas põhjalikult, kuidas lõvi Leo koos ühe onuga rääkis helkurite kandmisest, kasutamisest ja vajalikkusest.

Jah, on vahepeal tulnud sihuke helkuripäev, kus pidime kõikidel helkurid nagu ära kontrollima, kas teil on helkureid ja kui teil ei ole, siis ütlesime, et ostke endale helkur või kui on, siis pange endale külge.

Liikluspäevadena nimetasid mõned lapsed veel kohtumist tuletõrjajatega, politseinikega ja kiirabi töötajatega, kes on lasteaeda külastanud ning oma tööd ja töövahendeid lastele tutvustanud. Kaks last nimetasid liikluspäevadena rattapäevi, mis nende lasteaias igal aastal korraldatakse. Neli last 15-st vastasid, et neil ei toimu liikluspäevi.

Väljakuta lasteaedade küsitletud 15-st lapsest veidi üle poole (8) ütlesid, et neil ei ole toimunud liikluspäevi. Mõned lapsed rääkisid, et neil on olnud helkurite päev, kus neile näidati multifilmi ja nad said teada helkurite vajalikkusest ning kuidas neid peab kanda. Lapsed nimetasid veel, et neil on käinud politsei ja tuletõrje, aga see oli nende sõnul nii ammu, et nad täpselt ei mäletanud, mis siis räägiti.

Kokkuvõtlikult selgus, et liiklusõppeväljakuga lasteaedades on viimasel ajal toimunud sündmusterohkeid liiklusteemalisi kohtumisi ja päevi rohkem kui liiklusväljakuta lasteaedades. Eriti hästi oli kõigil vastanutest mees helkurite tutvustamine, nii koos lõvi Leoga kui ka läbi multifilmi näitamise.

Tuginedes laste vastustele saab kogu liiklusalaste teadmiste ja oskuste omandamise teemaploki kokkuvõtteks öelda, et lapsed saavad kõige rohkem liiklusalaseid teadmisi ja oskusi oma vanematelt. Lisaks lapsevanematele on suure panuse laste teadmistesse andnud

ka õpetajad. Toimunud on erinevaid liikluspäevi, ette on kantud liiklusteemaline näidend, õppekäikudel on õpitud tee ületamist ja jälgitud linnaliiklust.

3.2 Laste teadmised ja oskused ülekäigurajast ja selle ületamisest

Valgusfoori tulede värve ja tähendusi teadsid kõik lapsed. Nii liiklusõppeväljakuga kui -väljakuta lasteaedade lapsed kirjeldasid fooritulede tähendust võrdselt pooleks autojuhtide ja jalakäijate seisukohalt. Oluliseks pean siinkohal välja tuua, et kummaski lasteaedade grupis oli üks lasteaed, kus kõik viis last nimetasid foorivärvide tähendust ainult autojuhtide seisukohalt ja samuti oli kummaski grupis üks lasteaed, kus kõik viis last kirjeldasid valgusfoori tulede tähendust ainult jalakäija liikumisest lähtuvalt.

Autoga lasteaeda tuleva lapse kirjeldus valgusfoori kohta.

Punane tähendab, et ei tohi sõita. Kollane tähendab, pane käik sisse ja roheline tähendab, et võid sõitma hakata.

Reguleerimata ülekäiguraja märgi puhul saab tõdeda, et suurem enamus uuringus osalenud lastest (28) oskasid sisuliselt seletada märgi tähendust. Nendest märgi nimetust: ülekäigurada, aga oskas liiklusõppeväljakuga lasteaialastest nimetada ainult kolm last. Ülejäänud lapsed ütlesid märgi kohta: sebra, kõnnitee, inimkäija liiklusmärk, jalakäijate ülekäik, kui on vaja üle minna. Kaks last ei osanud kuidagi märki nimetada ja ei teadnud milleks see märk on vajalik. Liiklusõppeväljakuta lasteaedades käivatest lastest nimetas 15-st lapsest üle poole (10) märgi nimetuse, ülekäigurada. Lisaks nimetati veel: jalakäijad, sebra, võib üle tee minna ja kahel korral kõnnitee.

Kokkuvõtteks saab öelda, et ülekäiguraja märgi sisulist tähendust teati, aga märgi täpsemat nimetust teadsid liiklusõppeväljakuta lasteaedade lapsed paremini, kui liiklusõppeväljakuga lasteaedade lapsed.

Järgnevalt uuriti laste teadmisi selle kohta, kuidas nad käituksid reguleerimata ülekäiguraja märgi juures ja millele pööraksid tähelepanu. 30-st lapsest suurem enamus (28) oskas kirjeldada ja seletada, mida ta peab tegema ja millele peab pöörama tähelepanu. Vastuste pikkuses ja põhjalikkuses oli küll erinevusi, aga kõik teadsid, kuidas peab käituma enne sõiduteele astumist.

Niiviisi, et jääd selle märgi juures seisma. Vaatad vasakule, paremale, vasakule, paremale, kui autot ei tule, siis võid üle minna. Siis kui auto tuleb ja ta sõidab edasi, siis sa pead jääma oma kohale senikaua, kui ta möödub ja alles siis võid minna, aga kui ta sõidab nagu ja jääb sinu ees või niiviisi seisma, siis võid minna, siis ta laseb su üle.

Laste poolt saadud vastuste põhjal selgus, et laste teoreetilised teadmised sõidutee ületamisest on väga head ning erinevusi liiklusõppeväljakuga ja -väljakuta lasteaedade puhul välja ei tulnud.

Peale seda, kui lapsed olid kirjeldanud oma käitumist ülekäiguraja märgi juures, mängiti teeületamise situatsioon läbi kasutades selleks nukke ja autosid. Lisaks oli kaasa võetud ülekäiguraja liiklusemärgid ja ettevalmistatud sebraga sõidutee alus (lisa 4). Eelnevalt oli lapsega kokku lepitud mängu situatsioon, et talle on maalt külla tulnud sõber, kellega nad lähevad linna jalutama. Külla tulnud sõber, aga pole kordagi linnas käinud ja laps pidi koos sõbraga üle sõidutee minema ning rääkima, kuidas ta käitub ja mida ta teeb ning sedasi õpetama sõbrale sõidutee ületamist linnaliikluses.

Situatsiooni läbimängimisel selgus, et peaaegu pooled lapsed oleksid sellise käitumisega reaalses liikluses jäänud auto alla, kui autojuhid poleks last märganud ja ülekäigurajal seisma jäänud. Lapsed oskasid eelmise küsimuse juures väga hästi rääkida, mida peab tegema, aga mängides ei osanud nad olemasolevaid teadmisi kasutada. Enamus neist küll rääkis nukule, et peab vaatama vasakule ja paremale ja veel kord vasakule ja kui autot ei tule, siis võib üle tee minna. Samal ajal rääkimisega mitmed lastest liikusid nukuga edasi ja ei pööranud lähenevatele autodele mingit tähelepanu. Läbiviidud praktiline tegevus näitas, et paljudel lastel on teadmised ainult selle kohta, et peab vaatama kahele poole ja kui autot ei tule, siis võib minna üle tee. Mängus sõitis sõiduteel kaks autot ülekäiguraja poole. Lastel puudus oskus veenduda, kas autod jäävad seisma. Osad lastest märkasid autosid, aga neil tekkis ikkagi segadus, kuidas nüüd tuleb käituda. Mitu last käskisid nukul vaadata paremale, vasakule ja veel paremale, hetkeks jäid mõttesse ning siis ütlesid, et mine nüüd ruttu ja hakkasid jooksuma koos nukuga üle sebra teisele poole teed.

Lapsi, kes oskasid või ei osanud mängus sõiduteed ületada, oli peaaegu võrdselt nii liiklusõppeväljakuga kui ka väljakuta lasteaedades. Eristus üks liiklusõppeväljakuga lasteaedadest, kus ei osanud ükski lastest oma teadmisi mängus kasutada. Kui antud

lasteaed välja jätta, siis selgub, et kahes ülejäänud uuringus osalenud liiklusõppeväljakuga lasteaias oskas sõiduteed väga hästi ületada enamus lastest. Sama tulemus tuli ka liiklusõppeväljakuta lasteaedade puhul, kus kahes lasteaias oskas väga hästi sõiduteed ületada enamus lastest.

Vaatab paremale, vaatab vasakule, vaatad jälle paremale ja siis vaatad, kas autod, mõlemad on kinni pidanud, aga kui ei ole siis ootad ikka veel. Lasen kiirabi üle, sest kellelgi on võib-olla midagi halba juhtunud. Nüüd vaatan, kas teine auto jääb seisma ja nüüd vaatan jälle ja nüüd vaatan jälle, siis lähen üle tee.

Kogu teemaplokist saadud informatsiooni põhjal selgus, et enamusel lastest on teoreetilised teadmised sõidutee ületamiseks olemas, aga pooled nendest ei osanud praktilises harjutuses oma teadmisi kasutada.

3.3 Laste teadmised ja oskused jalgrattaga liiklemisest

Oma isiklikku jalgratast omab enamus uuringus osalenud lastest. Ainult kaks last vastasid, et neil puudub jalgratas, kuid hetk hiljem lisasid, et mul on küll kunagi olnud, aga see jäi väikseks. Lasteaedadel praktiliselt puuduvad jalgrattad, mida lapsed saaksid kasutada. Ühes liiklusõppeväljakuga lasteaias küll ütlesid kaks last, et neil vist on tõukerattad, aga kindlad nad selles polnud. *Meil vist on kaks tõukeratast, aga ma ei tea täpselt, kunagi oli, aga võib-olla enam ei ole.* Lisaks sellele selgus, et kõigis kolmes väljakuta lasteaedades ei tohi lapsed ka enda isiklike jalgratastega sõita lasteaias territooriumil. Paremad tingimused jalgratastega sõitmiseks on loodud liiklusõppeväljakutega lasteaedades. Kahes neist toimuvad regulaarselt jalgrattapäevad. Kuigi lasteaedadel puuduvad jalgrattad, saavad lapsed nendes kahes lasteaias sõita oma ratastega. Laste sõnul korraldab ühes lasteaias kaks korda aastas liikluspäevi liikumisõpetaja. Sel päeval muudetakse osa õuealast liikluskeskkonnaks ja lapsed peavad arvestama päris liikluses olevate reeglitega.

Et seal kõnnib ka inimesi ja näiteks teised rühmad kõnnivada ja me peame niimoodi seal sebra juures ootama seni kuni inimene üle läheb ja seal me ootame natukene ja siis me alles tohime sõita ja seal on valgusfoori värvid ka. Mõnel lapsel ei olnud ratast ja nemad hakkasid siis niimoodi valgusfoori värve panema.

Teises liiklusõppeväljakuga lasteaias on igal rühmal üks kindel päev igas kuus, millal lapsed tohivad oma jalgrattad kaasa võtta ning sõitmiseks kasutatakse põhiliselt olemasolevat liiklusõppeväljakut. Vahel, kui teiste rühmade lapsed on tупpa läinud, siis lubab õpetaja sõita jalgratastega ka kogu lasteaia territooriumil. Üks lastest rääkis intervjuus, et koos õpetajaga korratakse alati enne sõitmist reegleid, millega peab arvestama ning lisa, et need on neil juba ammu selged. Reegliteks oli, et alati peab sõitma ühtepidi ringselt, kiirustada ei tohi, sest muidu võib teistele otsa sõita ja teistest ei tohi mööda sõita. Reegleid, millega rattapäeval pidi arvestama teadsid kõik lapsed väga hästi.

Kolmandas liiklusõppeväljakuga lasteaias jäi uurijale laste vastustest selgusetuks, kas nad seal tohivad või ei tohi sõita ratastega lasteaia territooriumil. Üks laps vastas, et tohib, teine vastas, et ei tohi ja ülejäänud ütlesid, et kunagi ammu tohtis, aga enam ei tohi. Laps, kes vastas, et nende lasteaias võib rattaga sõita ning lisa reeglite kohta, et neil ei olnudki reegleid ja sõita võis igal pool. Teistel oli meeles vastupidiselt, et rattaga võis sõita ainult ringselt staadioni peal.

Kokkuvõtlikult saab tõdeda, et kahes liiklusõppeväljakuga lasteaias on tagatud head tingimused lastele isiklike jalgratastega sõitmisel. Mitte üheski uuringus osalenud väljakuta lasteaias ei olnud lastel võimalik harjutada jalgrattasõitu turvalises keskkonnas õpetajate juhendamisel.

Kuna enamusel lastest on jalgrattad, aga paljudes lasteaedades puudub võimalus neid kasutada, siis uuriti, kus lapsed veel sõidavad oma jalgratastega ning milliste reeglitega peavad siis arvestama. Vastustest selgus, et valdavalt sõidetakse kodu juures, aga ainult mõnel lapsel oli jalgrattaga sõitmiseks selline plats või hoov, kus kunagi autod ei sõida. Lapsed kasutavad jalgrattaga sõitmiseks autodega ühist parkimisplatsi või kõnniteed. Lisaks kodu juures sõitmisele käivad paljud lapsed koos õega, emaga või kogu perega ratastega poes, metsas, pargis või lihtsalt ringi sõitmas. Üks poiss viiakse trikirajale sõitma ja üks tüdruk ütles, et teda viib ema staadionile, sest seal on turvaline. Mõned lapsed ütlesid, et suvel ja ilusa ilmaga nad tulevad jalgrattaga lasteaeda. Hea on tõdeda, et kuigi enamuses lasteaedades ei saanud lapsed päeval ratastega sõita lasteaia territooriumil, olid kõik leidnud võimaluse rataste paigutamiseks päevaseks ajaks, kui lapsel oli soov tulla ja minna lastaeda jalgrattaga. Enda ohutuse tagamiseks ütles enamus lastest, et jalgrattaga sõites peab olema tähelepanelik ja kihutada ei tohi. Teati, et sõidutee ületamiseks tuleb

tulla rattalt maha ja vaadata mõlemale poole enne sõidutee ületamist. Põhjuseks, miks selliselt peab käituma, selgitati, et muidu võib auto alla jääda. Mõned lisasid, et jalgrattaga ei tohi ka punasega üle tee minna.

Kokkuvõtlikult selgus, et lapsed sõidavad ratastega väljaspool lasteaeda põhiliselt kodu juures üksinda või koos sõpradega. Turvalisust tagavaid reegleid teadsid need lapsed paremini ja rohkem, kes käisid koos vanematega ratastega sõitmas.

Lisaks jalgrattaga sõitmise võimalustele uuriti lastelt, milliseid turvavahendeid nad teavad, mida saab kasutada enda kaitsmiseks jalgrattaga sõitmisel. Erinevaid turvavahendeid oskasid nimetada kõik lapsed, ka need kaks last, kellel hetkel jalgratas puudub. Eranditult kõik lapsed nimetasid esimesena kiivrit. Enamus lastest nimetas järgmisena põlve- ja küünarnukikaitsmeid. Veel nimetati: rattakindad, jala- ja käsipidur, kell ja helkur. Üks tüdruk nimetas lisaks enimlevinud turvavahenditele korralikud jalatsid ja korralikud riided ning oskas hästi ära põhjendada nende vajaduse.

Sa saad kasutada näiteks kiivrit, põlvekaitsmeid, küünarnukikaitsmeid, kindaid. Näiteks mingid korralikud jalatsid, millega sa saad korralikult sõita. See ka, et sul peavad olema korralikud riided ka ja sul ei tohi olla mingi kleit või seelik, sest see võib sulle ratta vahele jääda kinni ja siis sa võid jalgrattaga kukkuda.

Oma kiiver on kõigil lastel, kellel on jalgratas ning nad teadsid kiivri kandmise vajalikkust. *Pea on inimese kõige nõrgem koht.* Kolmel lapsel on lisaks veel põlve- ja küünarnukikaitsmed ning kindad. Paljude laste jutust tuli välja, et nad tahaksid endale ka põlve- ja küünarnukikaitsmeid, aga vanemad ei osta, sest ei pea neid vajalikuks. Kiivri kandmise osas tuli uuringust välja, et alati kannab kiivrit 3/4 lastest ja 1/4 kasutab kiivrit ainult vahel. Põhiliselt toodi põhjusena, miks kiivrit alati ei kanta, et nad on juba suured ja osakvad hästi sõita ning ei kuku. Veel öeldi, et ei tea, kus kiiver asub, kiire on ning ei ole aega kiivrit pähe panna, sooja ilmaga hakkab peal palav. Üks lastest arvas, et kodu juures sõites ei peagi kiivrit kandma.

Selleks, et teada saada, kas lapsed teavad, kuidas saab kiivrit reguleerida ning kas nad oskavad endale sobiva suurusega kiivrit valida, oli kaasa võetud kolmes suuruses kiivrid. Lapsed pidid praktilise toiminguna valima endale nende hulgast sobivaima ning ütlema,

kas kiiver on paras, suur või väike ning kirjeldama, kust ja kuidas saab kiivrit vajadusel reguleerida. Kiivri reguleerimise võimalusi teadsid kõik lapsed. Endale sobiva kiivri proovimise tulemusena selgus, et uuringus osalenud liiklusõppeväljakuga lasteaedade lastest oskas üle poole ning -väljakuta lasteaedade lastest enam, hinnata õigesti kiivri sobivust. Samas ütlesid kõik lapsed, et alati on neil keegi kodus, kes aitab kiivrit pähe ja oskab kiivri suurust nupust reguleerida ja rihmasid parajaks sättida. Enamus lastest, kes kiivrit kannavad ütlesid, et enne sõitma minemist kontrollib alati ema või isa, et kiiver oleks korralikult peas.

Kokkuvõtlikult saab öelda, et kõik lapsed teadist jalgrattaga sõitmisel kasutatavast turvavarustusest kiivrit ning teadsid kuidas seda saab reguleerida. Kiivri kandmise osas selgus, et kuigi kõigil lastel on kiiver olemas, siis üks neljandik seda alati ei kasuta.

3.4 Laste arusaamad ohtude märkamisest liikluses

Liikluses olevate ohtlike olukordade nimetamisega lastel raskusi ei tekkinud. Enamus lastest nimetas kaks kuni neli erinevat valet käitumist, mis võivad põhjustada liikluses ohtliku olukorra. Lastelt saadud vastused jagunesid enamuses ohtudeks, mida põhjustavad jalakäijad ja autojuhid. Mõned lastest oskasid rääkida jalgratturite ohtudest. Jalakäijate puhul peeti kõige ohtlikumaks jooksmist tänavatel ja valesti sõidutee ületamist. Lapsed teadsid, et punase fooritulega võib jääda auto alla, sest sel ajal on autojuhtidel roheline tuli. Üle poole lastest nimetasid ohtlikuks, kui ei vaata paremale ja vasakule enne sõiduteele astumist. Mõned lisasid, et kui kiirabi või mõni teine operatiivauto tuleb, siis peab ootama ja ei tohi ka rohelise tulega minna üle tee. Üks lastest ütles, et valgusfoori ei tohi lõhkuda, siis ei tea keegi kuna võib kõndida. Ohtlikuks peeti veel: palliga mängimist sõidutee lähedal, rattaga üle sebra sõitmist, keset teed ei tohi niisama seista, ei tohi selg ees kõndida ja mujale vaadata, enne ei tohi sõiduteele astuda, kui auto on seisma jäänud, helkuri mitte kandmist, kivide loopimist sõiduteele, autojuhtide narrimist, telefoniga mängimist ja kõrvaklappide kandmist.

Kõrvaklappe ka ei tohi kasutada ja telefonis ei tohi ka olla niimoodi. Muidu sa ei kuule auto mürinat ja siis sa võid kogemata üle minna ja ikka auto sõidab sust üle ja vaatad telefoni ka niimoodi midagi klõpsid ja mängid mingisugust mängu ja sa pöörad ainult sellel telefonile tähelepanu, aga autodele mitte ja liiklusele, et siis kui sa vaatad telefoni ja

lähed kõrvaklappidega üle tee, siis sa ei tea midagi. Sa vaatad ainult ja sa ei näe autosid, sa ei kuule autosid ja sa ei tea, kas autod tulevad või ei tule.

Autojuhtide poolt tekitatavatest ohtlikest olukordadest nimetasid kõigi lasteaedade lapsed kõige sagedamini, et punase tulega ei tohi sõita ja peab sõitma lubatud kiirusega. Vale kiirusega sõitmise puhul selgitati, et kihutades võib juhtuda avarii ning liiga aeglase sõitmisega tekib ummik. Veel nimetati ohtlikuks, kui autojuhid ei jälgi liiklusmärke ning selle tagajärjel pargivad autosid valesti, sõidavad vales kohas mööda, sõidavad ühesuunalisel tänaval vastassuunas. Ohtlikuna toodi välja lahtist turvavööd. *Alati kõik, kes on autos peavad rihmad kinni panema, muidu võib auto niiviisi äkiliselt nagu pöörata ja kui rihmu ei panegi peale, siis võib surma saada või väga halvasti vigasada.* Enamuse autojuhtide poolt tekitatavatest liiklusohtlikest olukordadest nimetasid need lapsed, kes tulevad hommikul lasteaeda autoga.

Lisaks sellele, et lapsed teavad milline käitumine on liikluses ohtlik, küsiti, kas nad ise on märganud liikluses valesti käituvaid inimesi. Vastustest selgus, et 30-st lapsest 8 last ei ole kunagi märganud valet käitumist. Valet käitumist märganud laste intervjuudest tuli välja, et kõige rohkem on lapsed näinud punase fooritulega liikluseeskirjade rikkumisi nii autojuhtide, kui ka jalakäijate puhul. Lisaks sellele nimetasid lapsed, et on näinud kihutavaid autosid ja vales kohas üle tee minevaid inimesi. Selgus, et mõned lapsed on näinud, kui nende vanemad pole järginud liikluseeskirju. Vanemate poolt tehtud eksimused on olnud telefoniga rääkimine autoroolis, kollase ja punase fooritulega sõitmine ning nad on saanud trahvi vale käitumise eest. Kõik need lapsed, kes olid oma vanemate eksimusi näinud teadsid, et nii ei oleks tohtinud käituda ning mõistsid, et õnnetus oleks võinud juhtuda. Lapsed nimetasid veel, et on näinud avariid liiklusummikus ning üks lastest arvas, et see juhtus selle, et autojuht pani gaasi liiga palju. Inimestega ülekäigurajal juhtunud õnnetust oli näinud kaks last, aga see oli nende sõnul nii ammu juhtunud ja nad ei osanud midagi täpsemalt lisada. Üks lastest nimetas, et on televiisorist avariisid näinud.

Laste vastustest selgus, et liiklusohtlike olukordi oskasid kõik lapsed rohkem nimetada, kui ise olid märganud. Rääkida osati nii jalakäijate kui autojuhtide poolt tekitatavatest ja tekitatud ohtlikest olukordadest. Kõige enam nimetati vales kohas ja valesti sõidutee ületamist. Jalgrattaga sõidutee ületamisel vales käitumisest tekkivaid ohte teadsid lapsed, kes käivad koos vanematega ratastega sõitmas.

Viimasena sooviti teada saada, kas lapsed teavad hädaabi numbrit ning millal tuleb sinna helistada. Intervjuudest selgus, et hädaabi numbrit 112 oskasid kõik lapsed öelda ning teati, et sellele numbrile tuleb helistada, kui on avarii, tulekahju või keegi on haigeks jäänud. Lapsed teadsid, et niisama nalja pärast hädaabi numbrile helistada ei tohi, aga kui on õnnetus, siis peab kohe abi kutsuma.

Räägid kõik ära, kus sündmuskohal on juhtunud, küsitakse su käest, mis su nimi on ja kus see juhtus täpselt ja nii kaua pead rääkima, igast küsimusi küsib nii kaua räägib kuni näiteks politsei või tuletõrje või näiteks kiirabi jõuab juurde. Üks tädi käis meil siin, siis rääkis ja meile näidati multifilmi, kus keegi sõitis ja kukkus ja oli verejooks.

Teemaploki kokkuvõtteks saab öelda, et kõik lapsed teavad erinevaid liiklusohutlikke olukordi ja oskavad neid kirjeldada ning saavad aru, miks ja kuidas liikluses käituda ei tohi. Ise olid lapsed vähem märganud teiste liiklejate poolt liikluses tekitatud ohtlike olukordi. Hädaabi numbrit 112 oskasid kõik lapsed öelda ning teadsid, millal seda tuleb kasutada. Laste teadmistes lasteaedade vahel olid võrdsed.

ARUTELU

Käesolevas uuringus osalenud lapsed tajusid ja töid välja, et kõige rohkem liiklusalaseid teadmisi saavad nad emalt ja isalt. Eriti selgelt sai see kinnitust laste puhul, kes liiguvad koos vanematega rohkem jalgsi ja jalgrattaga sõites. Lapsevanemad ise ei ole oma rolli liikluskasvatuses kõrgelt hinnanud, sest nii Kotkase (2011) kui Artla (2010) uuringus tuli välja üle poolte lapsevanemate arvamus, et lapsed saavad kõige rohkem teadmisi õpetajalt. Küll aga kinnitasid lapsed ühes liiklusõppeväljakuga lasteaias, et kõige rohkem saavad nad liiklusalaseid teadmisi õpetajalt. Õpetaja rolli olulisus laste liikluskasvatuses tuli veel välja laste poolt nimetatud mitmekesiste liiklusõppetegevuste kaudu.

Brotherus jt. (2001) on seisukohal, et liiklusõppeväljakute kasutamine lasteaias annab hea võimaluse liikluskäitumise õppimiseks ja harjutamiseks enne reaalsesse liiklusesse minekut. Võrreldes uuringu uurimistulemusi Civitta poolt 2015 läbiviidud uuringu tulemustega, selgus antud uuringus sama tulemus, et lasteaed, kus kasutatakse liiklusõppeväljakut tihedamini, oskasid lapsed nimetada liikluse mängude mängimist ja sõidutee ületamise harjutamist liiklusõppeväljakul. Vaatamata loodud võimalustele järeldub laste vastustest, et uuringus osalenud mõned lasteaiad ei olnud seda võimalust maksimaalselt kasutanud. Antud järeldus tugineb asjaolul, et lastest enamusel ei meenunud liiklusõppeväljaku olemasolu. Uuringus selgus, et liiklusõppeväljaku puudumine ei olnud takistuseks liikluskasvatuse läbiviimisel liiklusõppeväljakuta lasteaedades. Lapsed nimetasid rohkem erinevaid liiklusalaseid tegevusi, mida nad olid koos õpetajatega ettevõtnud.

Antud uuringus leidis kinnitust, et erinevad mängulised tegevused aitavad lastel omandada liikluskeskkonnas käitumist ning mõista liikluseeskirjadest kinnipidamist. Hujala (2004) toob välja, et mängude kaudu on hea õpetada lastele erinevate ohtude tunnetamist liikluses. Sama selgus ka ühes liiklusõppeväljakuta lasteaias, kus õpetajad olid läbi lavastusmängu õpetanud lastele liikluses õiget ja väärä käitumist. Nii said lapsed läbi rollimängu osaleda liiklusohtlikes olukordades ning seeläbi mõista paremini vale käitumise põhjustatud võimalikke tagajärgi.

Laste liikluskasvatuskorras (2011) on kirjas, et last tuleb harjutada tänaval liiklema, mille käigus on lapsel võimalik omandada liiklemiseks vajalikud oskused. Uurimuses oli selle kohta eraldi küsimus laste õppekäikude kohta väljaspool lasteaeda linnaliikluses. Laste intervjuudest järelalus, et kõik lapsed käivad õppekäikudel, aga paljud lastest tõid välja, et õpetaja oli palju panustanud üldistele käitumisreeglitele. Positiivse aspektina selgus, et ühes liiklusõppeväljakuga ja ühes liiklusõppeväljakuta lasteaias olid sellised õppekäigud, kus õppetegevuse läbiviimisel olid harjutatud linnas sõidutee ületamist ning jälgitud, kuidas inimesed käituvad linnaliikluses.

Uuringus osalenud lapsed teadsid valgusfooritulede värve ja nende tähendust. Intervjuude põhjal selgus, et reguleerimata ülekäiguraja märgi tähendust teati hästi ja osati põhjalikult kirjeldada, kuidas peab käituma ning millele tuleb tähelepanu pöörata, kui reguleerimata ülekäiguraja märgi juures teed ületatakse. Sama tulemuse, et lapsed tunnevad valgusfoori ja oskavad teoreetiliselt sõiduteed ületada, sai ka Ess (2016), kui uuris 6-7 aastaste laste liiklusalaseid teadmisi. Antud uurimusesse on lisaks teoreetiliste teadmiste teadasaamiseks sisse toodud laste käitumise uurimine läbi praktilise tegevuse. Imiteerides liiklussituatsiooni ja mängides sõidutee ületamist, selgus, et peaaegu pooled lastest ei osanud oma teadmisi kasutada. Eriti tuli see esile lastel, kes tulid hommikul lasteaeda autoga. Neil lastel puudus praktilises harjutuses oskus veenduda, et autojuht on neid märganud. Enamus lastest, kes tulid hommikul lasteaeda jalgsi, said sama praktilise ülesandega hästi hakkama. Lisaks sellele selgus veel, et ühes liiklusõppeväljakuga lasteaias, kus oldi harjutatud sõidutee ületamist, lahendati ülesanne edukamalt. Lapsed, kes ei osanud nimetada tegevusi, mis nad on liiklusõppeväljakul teinud, ei tulnud toime teeületuse harjutusega. Sama tulemus tuli ka liiklusõppeväljakuta lasteaedade puhul. Lapsed, kes olid lasteaias õppinud liiklusnäidendit, käinud rohkem õppekäikudel liiklust jälgimas ja sõidutee ületamist harjutanud, oskasid enesekindlalt selgitada enda käitumist sõidutee ületamise harjutuses. Uurimistulemused kinnitavad Kongi (2006) väidet, et eelnevalt omandatud liiklusharjumused on edaspidi aluseks paremaks toimetulekuks liikluses.

Laste teadmistes sõidutee ületamisest ei olnud vahet liiklusõppeväljakuga ja liiklusõppeväljakuta lasteaedade vahel ning selgus, et erinev keskkond ei olnud siin mõjutanud tulemust. Laste oskusi oma teadmisi rakendada mõjutas tugevalt asjaolu, kas

sõidutee ületamist oldi harjutatud liiklusõppeväljakul ja reaalses liikluskeskkonnas või oli vähe harjutatud.

Osade liiklusõppeväljakuga lasteaedade õppetegevuse planeerimisel on arvestatud laste liikluskasvatuskorraga (2011) ja võimaldatakse jalgrattaga sõitmist lasteaias. Selliselt saab kujundada üksteisega arvestavaid liiklejaid, kellel on ohutu liikleja harjumused. Turvavahendeid, mis kaitsevad jalgrattaga sõitmisel oskasid nimetada kõik lapsed ning kõik, kes omavad jalgratast omavad ka kiivrit. Uurimuses selgus, et kuigi liiklusseaduses (2011) on kirjas, et alla 16-aastane peab jalgrattaga teel sõites kandma kinnirihmatud jalgrattakiivrit, siis kõik lapsevanemad ei olnud kiivri kasutamist laste puhul alati jälginud. Laste vastustest selgus, et osad nendest siiski ei kannu alati jalgrattaga sõites kiivrit. Kiivri mitte kandjaid oli võrdselt nii liiklusõppeväljakuga, kui -väljakuta lasteaedades ning ei olnud ühtegi lasteaeda, kus kõik lapsed oleksid vastanud, et nad kannavad alati kiivrit. Kiivri sobivuse ülesandel ei tulnud uurimuses välja põhjus, miks oskasid kiivri sobivust paremini hinnata liiklusõppeväljakuta lasteaedade lapsed.

Õnnetuste vältimiseks tuleb lapsi õpetada ohte ära tundma ja märkama. Tulvi (2007) on täheldanud, et mida varem oskab laps ohuolukordi ja riske teadvustada, seda paremad võimalused on tal ohuolukorras õigesti käituda. Uurimistulemustest selgus, et kõik lapsed oskavad kirjeldada liiklusohutlike olukordi nii jalakäijate kui autojuhtide seisukohalt ning teavad põhjuseid, miks need võivad tekkida ning millised tagajärjed võivad sellega kaasneda. Kõige ohtlikumaks pidasid lapsed vales kohas ja valesti sõidutee ületamist. Mõned lastest kirjeldasid liiklusohutlike olukordi, mida olid tekitanud nende vanemad. Vanemate halb eeskuju tuli samuti välja Veesalu (2016) uuringus, kus lapsevanemad peavad küll oluliseks enda eeskuju lapse liikluskasvatases, aga lapsega liigeldes järgib eeskirju ainult 25,4 % küsitletutest.

Läbiviidud uuringu põhjal selgus, et uuringus osalunud laste liiklusalased teadmised ja oskused vastasid osaliselt koolieelse riikliku õppekava (2008) eeldatavatele tulemustele. Lastel olid head teadmised valgusfoorist, reguleerimata ülekäiguraja märgi tähendus oli lastele selge ning osati kirjeldada käitumist antud märgi juures. Teati turvavarustust jalgrattaga sõitmisel ning reegleid, millega tuleb arvestada, et tagada enda ja teiste ohutus ning osati kirjeldada liiklusohutlike olukordi. Vajaka jäi lastel oskustest liiklusesituatsiooni läbimängimisel sõidutee ületamisel. Lasteaedade võrdlemisel erinesid tugevalt laste

oskused kasutada oma teadmisi antud tegevuses. Kuigi puudusena tuli veel välja, et kuuest lasteaiast ainult kahes liiklusõppeväljakuga lasteaias võimaldatakse lastel sõita jalgratastega, siis laste teadmised jalgrattasõidul arvestatavate reeglite ja turvavahendite tundmises olid kõigil head. Liiklusõppeväljakuga lasteaiades korraldatakse erinevaid liikluspäevi lastele rohkem.

Lastelt kogutud andmeid analüüsid ei tulnud antud uuringus keskmise näitajana välja suuri erinevusi laste teadmistes ja oskustes liiklusõppeväljakuga ja -väljakuta lasteaiade gruppide vahel. Küll tulid välja erinevused laste liiklusalastes oskustes eraldi lasteaiade põhiselt.

KOKKUVÕTE

Liikluskasvatuse eesmärk on kujundada üksteisega arvestavaid liiklejaid ning liiklusoskuse üheks eelduseks on lapse võime mõista, omandada ning ära tunda üldsuse poolt kokku lepitud käitumisreeglid. Selleks, et meid ümbritseksid liikluses kultuursed inimesed, on oluline roll vanematel ja õpetajatel.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada 6-7 aastaste laste liiklusalased teadmised ja oskused, kui harjutamiseks ja teadmiste kinnistamiseks on kasutatud liiklusõppeväljakut või kui see võimalus puudub. Lapsed liiguvad tänapäeval järjest rohkem koos vanematega autoga ja välja oli vaja selgitada, kas 6-7 aastaste laste liiklusalased teadmised ja oskused on piisavad, et peatselt algavat kooliteed iseseisvalt käima hakata.

Töö eesmärk tulenes vajadusest välja selgitada, kas erinev keskkond aitab kaasa liiklusalaste teadmiste ja oskuste omandamisele. Autor analüüsis uurimistöö käigus ühe omavalitsuse piires asutavate liiklusõppeväljakuga ja liiklusõppeväljakuta lasteaedade lastelt kogutud vastuseid.

Uurimustulemuste analüüsimisel selgus, et laste liiklusalaste teadmiste omandamisel on kaalukas osa lapsevanematel. Lasteaias oleva liiklusõppeväljaku kasutamine väljendus kõige paremini ühe lasteaia laste oskustes, kes oskasid kasutada oma teadmisi liiklussituatsiooni läbimängimisel. Teiste liiklusõppeväljakuga lasteaedade puhul ei leidnud kinnitust, et lapsed olid saanud oma liiklusalased praktilised oskused seoses liiklusõppeväljakuga. Väljakuta lasteaedadest olid kõige paremad liiklusalased oskused omandanud lapsed, kellega oldi rohkem õpitud erinevatel viisidel reaalses liikluses.

Uurimistöö käigus ilmnis, et kõigil lastel hoolimata erinevatest õpetamise viisidest, olid väga head teoreetilised teadmised reguleerimata ülekäiguraja märgist ja sõidutee ületamisest. Küll aga selgus liiklussituatsiooni läbimängimisel, et peaaegu pooled lastest ei osanud oma teoreetilisi teadmisi kasutada sõidutee ületamise praktilises harjutuses. See on oluline tähelepanek, millest järeldub, et laps ei pruugi osata käituda reaalses liiklussituatsioonis hoolimata sellest, et tal on vastavad teadmised omandatud. Antud

uuringu tulemused näitavad, et laste liikluskasvatases on oluline koht praktilisel harjutamisel.

Laste intervjuude tulemustest selgus, et kui lasteaias on liiklusõppeväljak, siis oli tagatud jalgrattaga sõitmise võimalus. Üheski uuringus osalenud liiklusõppeväljakuta lasteaias ei olnud jalgrattaga sõitmise võimalust. Samas ei tulnud antud uuringus välja, et sellest tulenevalt oleksid laste teadmised turvavahendite ja reeglite tundmisest sõltunud.

Lastelt saadud vastuste põhjal joonistus antud uuringus välja, et lasteaias saadavate teadmiste ja oskuste puhul on oluline õpetaja poolt valitud õpetamise viis ja meetodid. Pidev ja sihipärane liiklusõppeväljaku kasutamine tagab lastele head liiklusalased teadmised ja oskused. Liiklusõppeväljaku puudumine ei takista lastel heade teadmiste ja oskuste omandamist.

Antud uurimistulemuste põhjal ei saa teha üldistusi ja järeldusi teiste lasteaedade suhtes. Kuna on tegemist kvalitatiivse uuringuga, siis põhjalikumate järelduste tegemiseks oleks vaja laiendada lasteaedade valimi suurust. Antud uuringutulemustest lähtuvalt tuleks uutesse uuringutesse rohkem sisse tuua mängulisi situatsioone, et põhjalikumalt välja selgitada lapse käitumist liikluses. Edaspidi võiks veel lisaks uurida jalgrattaga sõitmise oskust ja sõitmisel reeglitega arvestamist.

ALLIKAD

- Artla, A. (2010). *Lapsevanemate teadlikkus liikuskasvatusest kahe Viljandimaa lasteaia näitel*. [bakalaureusetöö] Rakvere.
- Brotherus, A., Hytönen, J., Krokfors, L. (2001). *Esi- ja algõpetuse didaktika*. TPÜ Kirjastus.
- Eisenschmidt, E., Aro, V., Kitsing, M., Punga, A., Salumaa, T., Tereping, M., Tiisvelt, L & Õun, T. (2011). *Isehindamine. Õppe- ja kasvatustegevuste analüüsimine ja hindamine*. Tartu: AS Atlex.
- Erik, L., Kohari, E. (2008). *Liiklusmängud ja –tegevused*. Tallinn: ILO.
- Ess, G. (2016). *6-7 aastaste laste liiklusalased teadmised*. [bakalaureusetöö] Tallinn.
- Gustavson, M. (2004). *Laste aeg – laste aed*. Kirjastus PreMark.
- Hirsijärv, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2010). *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina.
- Hujala, E. (2004). *Uuenev alusharidus*. Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Kaldaru, H. (2012). *Liikluskasvatuse korraldus koolieelsetes lasteasutustes*. Tallinn. [16.06.2016]
<http://www.google.ee/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwiPmsX6k9HTAhXDlSwKHW1wBioQFgggMAA&url=http%3A%2F%2Frahvatervis.ut.ee%2Fbitstream%2F1%2F5826%2F1%2Fliikluskasvatus2012.pdf&usg=AFQjCNFKBsg4qVu4XbipcTz1sp4wboeD2A&sig2=IyGOouroxmFPehHHU29h7g>
- Kinnunen, S. (2008). *Las ma olen laps*. Tallinn: Allika.
- Kongi, A. (2006). *Liikluskasvatus lasteaia igapäevatoos*. Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava*. (2008). Riigi Teataja I 2008, 23, 152. [12.06.2016].
- Kotkas, E. (2011). *Lapsevanemate ja lasteaialaste liiklusteadlikkus Konguta ja Puhja valla lasteaegade näitel*. [bakalaureusetöö] Rakvere.
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis* (lk 290-291). Tallinn: OÜ Infotrükk.
- Laste liikluskasvatuse kord. (2011). Riigi Teataja I, 24.10.2011, 2. [12.06.2016]
<https://www.riigiteataja.ee/akt/124102011002>
- Liiklusseadus. (2010). Riigi Teataja I 2010, 44, 261. [16.06.2016]
<https://www.riigiteataja.ee/akt/117032011021>

- Link, E-G. (2009). *Kahes Pärnumaa lasteaias valmis liiklusõppeväljak*. Pärnu Postimees. [12.06.2016]
http://parnu.postimees.ee/139158/kahes-parnumaa-lasteaias-valmis-liiklusoppevaljak?_ga=1.50083695.877179983.1453469112
- Maanteeamet. *Lapsele ja lapsevanemale*. [04.07.2016]
<http://www.liikluskasvatus.ee/lapsed-kuni-7a/materjalid/>
- Maanteeamet (2015). *Liiklusaabits*. [08.08.2016].
<http://www.liikluskasvatus.ee/lapsed-kuni-10a/liiklusaabits/>
- Maanteeamet & Politse- ja Piirivalveamet. (2015). *Liiklusaasta 2014*. Tallinn. [08.08.2016]
https://www.google.ee/?gfe_rd=cr&ei=6rqFWKvOJuPk8AfosqmIDw#q=liiklusaasta+2014&spf=552
- Maanteeamet & Politse- ja Piirivalveamet. (2016). *Liiklusaasta 2015*. Tallinn. [08.08.2016]
https://www.google.ee/?gfe_rd=cr&ei=6rqFWKvOJuPk8AfosqmIDw#q=liiklusaasta+2015&spf=891
- Meister, I. (1994). *Avastagem laps*. Kirjastus „Valgus“.
- Mänd, L., Luige, P. jt. (2013). *Ohutusraamat koolilapse vanematele*. Trükk: Kuma Print
- Pauts, J. *Statoil ootab taotlusi liiklusõppeväljakute rajamiseks lasteaedadesse üle Eesti*. (2012). Statoil ASA [04.07.2016]
http://www.statoil.ee/et_EE/pg1334074130653/ar1334074137005/Statoil/uudised/Uudistearhiiv/liiklusvaljak.html
- Peterson, T., Suur, S., Õun, T. (2010). Väärtused lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuses. *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaias*. (lk. 87-106). Rmt. Veisson, M. (Koost.). Tartu Ülikooli eetikakeskus, Tallinna Ülikooli kasvatusteaduste instituut. Tartu: Pakett trükikoda.
- Ross, L., Õun, T., Tuul, M. (2013). Lapsest lähtumine üldõpetuse alused. Rmt. Nugin, K. (Koost.). *Üldõpetuse rakendamine lasteaias*. (lk 11-24). Tartu: AS Atlex.
- Saar, A. (1997). *Laps ja mäng*. EKK trükikoda.
- Schwebel, D., Ph.D., Davis, A., O'Neal, E. (2011). *Child Pedestrian Injury: A Review of Behavioral Risks and Preventive Strategies*. American Journal of Lifestyle Medicine [12.12.2016]
<http://www.dft.gov.uk/pgr/roadsafety/research/rsrr/theme1/childpedestrianprojects/>
- Sellenberg, U. (1997). *Koolilaps liikluses*. Waldung.

- Sellenberg, U. (2005). *Liikumiskasvatuse õppeväljak koolieelikutele*. Maanteeamet. [21.07.2016]
[http://www.google.ee/url?
 sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0ahUKEwjIz5GH09jTAhUGEiwKHS9KBM0QFgg2MAQ&url=http%3A%2F%2Fjanesselja.ee%2Ffileadmin%2Fpdf%2Fliikumisvaljak.pdf&usg=AFQjCNGibifnemDqdVAywjF4v-qsZrKvHg&sig2=rvqwILsJ4STNUpFcuXSflw](http://www.google.ee/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0ahUKEwjIz5GH09jTAhUGEiwKHS9KBM0QFgg2MAQ&url=http%3A%2F%2Fjanesselja.ee%2Ffileadmin%2Fpdf%2Fliikumisvaljak.pdf&usg=AFQjCNGibifnemDqdVAywjF4v-qsZrKvHg&sig2=rvqwILsJ4STNUpFcuXSflw)
- Sellenberg, U. (2011). *Jalgrattaga liikluses*. [16.08.2016]
<http://www.mnt.ee/public/Jalgrattagaliikluses.pdf>
- Sellenberg, U. (2011). *Liikluskasvatus – abinõu liiklejate hoiakute ja käitumise kujundamiseks*. [21.07.2016]
[https://www.google.ee/?
 gfe_rd=cr&ei=6rqFWKvOJuPk8AfosqmIDw#q=Liikluskasvatus+%E2%80%93abin%C3%B5u+liiklejate+hoiakute+ja+k%C3%A4itumise+kujundamiseks&spf=559](https://www.google.ee/?gfe_rd=cr&ei=6rqFWKvOJuPk8AfosqmIDw#q=Liikluskasvatus+%E2%80%93abin%C3%B5u+liiklejate+hoiakute+ja+k%C3%A4itumise+kujundamiseks&spf=559)
- Simpson, G., Johnston, L., Richardson, M. (2003). *An investigation of road crossing in a virtual environment*. Pergamon Press. [21.11.2016]
[http://www.google.ee/url?
 sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwitq5jcnNnTAhVEM5oKHTEYAf8QFggkMAA&url=http%3A%2F%2Fciteseerx.ist.psu.edu%2Fviewdoc%2Fdownload%3Fdoi%3D10.1.1.702.4601%26rep%3Drep1%26type%3Dpdf&usg=AFQjCNHEdIQaMRyKyzAjrlBkOaHJjNC6Aw&sig2=-76_R-g98TqpJswgrn2e4g](http://www.google.ee/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwitq5jcnNnTAhVEM5oKHTEYAf8QFggkMAA&url=http%3A%2F%2Fciteseerx.ist.psu.edu%2Fviewdoc%2Fdownload%3Fdoi%3D10.1.1.702.4601%26rep%3Drep1%26type%3Dpdf&usg=AFQjCNHEdIQaMRyKyzAjrlBkOaHJjNC6Aw&sig2=-76_R-g98TqpJswgrn2e4g)
- Tasane, B. (2009). Elamused ja kogemused juhatavad last aktiivselt õppima. K. Henno (Toim.), *Lasteaialaps peres*. (lk 46-57). Tartu: AS Atlex.
- Tulvi, E. (2007). *Hoidu ohtudest ja ela turvaliselt*. Tallinn: AS Kirjastus Ilo.
- Turu-uuring. (2015). *Laste liiklusohutus 04/2015*. Turu-uuringute AS. [17.09.2016]
https://www.mnt.ee/sites/default/files/survey/laste_liiklusohutus_1_etapp_2015_aruanne.pdf
- Turu-uuring. (2016). *Liikluskasvatuse korraldamine koolieelses lasteasutuses aastal 2015: kaardistav kordusuuring*. CIVITTA.
- Tuulik, M. (2001). *Kasvatuseõpetus*. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- Veisson, M. (2010). Väärtused lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuses. rmt: Peterson, T.,

- Veesalu, R. (2016). *Lapsevanemate ja õpetajate roll koolieelikute ettevalmistamisel iseseisvaks liiklemiseks Haabersti linnaosa lasteaedade näitel*. [bakalaureusetöö]
Haapsalu
- Walsh, E. (2014). *Pedestrian Safety for Young Children*. California Childcare Health Program. [03.11.2016]
- Эльвик, Р., Боргер, А., Эствик, Э (1996). *Spravočnik po bezopasnosti dorožnogo dviženija*. Справочник по безопасности дорожного движения [04.07.2016]
https://books.google.ee/books?id=btXOChTkgjgC&printsec=frontcover&hl=et&source=gbs_ViewAPI&redir_esc=y#v=onepage&q=%D0%B4%D0%B5%D1%82%D0%B8&f=false

LISAD

Lisa 1. Intervjuu küsimustik

I Liiklusalased teadmiste ja oskuste omandamine

1. Kuidas sa tuled hommikul lasteaeda?
2. Kellega koos oled õppinud liikluses käitumist? Mida?
3. Kas sinu lasteaias on eraldi koht kus saab õppida ja harjutada liikluses käitumist? Mida te seal teete?
4. (Kui eelmisele küsimusele vastati „ei“, siis küsin järgneva küsimuse). Kus teie õpite lasteaias liiklusmärke ja liikluses käitumist?
5. Kui olete kogu rühmaga linnas käinud jalutamas, millele olete pidanud kõige rohkem tähelepanu pöörama?
6. Kas lasteaias toimub liikluspäevi?

II Laste teadmised ja oskused ülekäigurajast ja selle ületamisest

7. Nimeta valgusfoori tuled värvid. Mida need tähendavad?
8. Mida see liiklusmärk tähendab?
9. Räägi, kuidas sa ületad sõiduteed selle märgi juures?
10. Liiklussituatsiooni mängimine. Laps aitab sõbral (nuku) minna üle sõidutee. Seejuures kirjeldab mida teeb ja kuidas käitub. (Laul on sõidutee alus, kaks autot ja nukud. Intervjuu läbiviija on sõidukijuhtide rollis).

III Laste teadmised jalgrattaga liiklemisest

11. Kas sul on jalgratas?
12. Kus sa sõidad jalgrattaga?
13. Kas sinu lasteaias on laste jaoks jalgrattas või tõukerattad?
14. Kas lasteaias tohib sõita jalgratastega?
15. Milliste reeglitega sa pead arvestama jalgrattaga sõites?
16. Nimeta turvavahendeid, mida saab kasutada enda kaitsmiseks jalgrattaga sõitmisel? Mida sina kasutad?
17. Kuidas sa kontrollid, kas kiiver on õigesti peas? (Kaasas on kolmes mõõdus kiivrid).

IV Laste arusaamad ohtude märkamisest liikluses

18. Kirjelda, milline käitumine on liikluses ohtlik
19. Kas sa oled märganud liikluses valesti käituvaid inimesi? Maida nad tegid valesti? Mis oleks võinud juhtuda?
20. Mis numbrile peab helistama, kui on juhtunud liiklusõnnetus?

Lisa 2. Liiklusõppeväljakuga lasteaialapse transkribeeritud intervjuu

I Liikluslaste teadmiste ja oskuste omandamine

1. Kuidas sa tuled hommikul lasteaeda?

Issiga, aga järgmine nädal tulen emmega. Issiga me tuleme jalgsi, aga emmega tuleme autoga, sest õde peab ka minema lasteaeda.

2. Kellega koos oled õppinud liikluses käitumist? Mida?

Õpetajaga oleme õppinud ja ühe korra käisid meil siin, eelmine kuu üks onu ja üks alt köögist lövi, kes oli tegelikult üks tädi. Õpetasid meile, et helkurit peab kandma ja igasuguseid liiklusmärke ja et kummal pool peab kõndima ja et autod sulle otsa ei sõidaks ja sa pead ise ka väga tähelepanelikum olema. Sa pead hästi hoolikalt vaatama sõidutee ääres ja kui sa oled liiga sõidutee ääres siis võib sulle tagant tulev auto otsa sõita ja sa pead seda palju vaatama.

3. Kas sinu lasteaias on eraldi koht kus saab õppida ja harjutada liikluses käitumist?

Mida te seal teete?

Üks koht on. See on seal ümmarguse paviljoni juures, et seal me saame harjutada, et kuidas saab üle ristmiku minna. Mina mängin seal liiklusmängu ja siis ma teen nii, et ma, et, et kui seal jooksevad lapsed. Nemad on mängult autod ja siis mina pean vaatama, et kui autosid ei tule, siis pean vaatama veel ühe korra paremale vasakule ja siis kui tuleb uuesti minna üle tee, siis et kaks korda, siis tuleb alati vaadata keskel ka, et ikka autosid ei tuleks teiselt rajalt. Vahel me õpime hommikuringis ka liiklusmärke.

4. (Kui eelmisele küsimusele vastati „ei“, siis küsin järgneva küsimuse). Kus teie õpite lasteaias liiklusmärke ja liikluses käitumist?

Küsimust ei esitatud, sest lapse oli eelnevalt juba rääkinud, mis ja kus teevad.

5. Kui olete kogu rühmaga linnas käinud jalutamas, millele olete pidanud kõige rohkem tähelepanu pöörama?

Kui me käime rühmaga kuskil, et siis me vaatame igasse, et autosid ei tuleks ja isegi siis kui osa lapsi on eespool ja sõiduteel meil väike vahe, siis ma ikkagi vaatan tee keskel ka kui ei ole tee keskel peatust, isegi siis.

6. Kas lasteaias toimub liikluspäevi?

Jah, üks onu ja lövi leo käisid. Helkuritest räägiti. Õpetasid meile, et helkurit peab kandma ja igasuguseid liiklusmärke ja et kummal pool peab kõndima ja et autod sulle otsa ei sõidaks ja sa pead ise ka väga tähelepanelikum olema.

II Laste teadmised ja oskused ülekäigurajast ja selle ületamisest

7. Nimeta valgusfoori tuled värvid. Mida need tähendavad?

Punane, kollane, roheline. Punane tähendab seda, et sa pead ootama, kollane on see, et valmistu sõiduks ja rohelisega võid sõita üle tee, sellepärast, et ma teangi neid, et ma käin veel laulukooris ja seal me laulame ühte valgusfoori laulu.

8. Mida see liiklusmärk tähendab?

See märk tähendab, et selle märgi juures sa võid minna üle tee. See näitab isegi kaugel, et kui saa ei näe, et seal on lamav sebra, siis see näitab ja alati ei tohi minna sealt üle kust sa ise tahad autod ju võivad tulla mõlemalt poolt.

9. Räägi, kuidas sa ületad sõiduteed selle märgi juures?

Siis ma vaatan paremale, vasakule ja vasakule kaks korda ja siis ma lähen üle tee, aga ma jään samuti keskele seisma ja vaatan paremale vasakule, siis ma näen, et kas auto tuleb või ei tule, sellepärast, et kui sa ei vaata võib tulla väga kergesti õnnetus ja sa võid auto alla jääda. Kui auto on kaugel, siis sa võid minna, aga sa ei tohi kunagi minna joostes, sest siis võib tulla teiselt poolt ka auto ja sa ei panegi seda tähele.

10. Liiklussituatsiooni mängimine. Laps aitab sõbral (nuku) minna üle sõidutee. Seejuures kirjeldab mida teeb ja kuidas käitub. (Laulal on sõidutee alus, kaks autot ja nukud. Intervjuu läbiviija on sõidukijuhtide rollis).

Kõigepealt ma vaatan paremale ja vasakule. Näed, sealt tuleb auto. Ootame siin. Vaatan veel paremale ja vasakule Auto jäi vist seisma. Oota, sealt tuleb veel üks auto. See jäi kah seisma, hakkame nüüd minema. Tegelikult peab tee keskel kah vaatama paremale ja vasakule, aga siit ei tule autosid ja saab minna.

III Laste teadmised ja oskused jalgrattaga liiklemisest

11. Kas sul on jalgratas?

Jaa. Kõnniteel ja hoovis ja vanaisa ja vanaema juures Võrumaal.

12. Kus sa sõidad jalgrattaga?

On küll vist kaks, aga enamasti ma sõidan lasteaias oma jalgrattaga.

13. Kas sinu lasteaias on laste jaoks jalgrattas või tõukerattad?

Siis me võime võtta kui meil on jalgrattasõidupäev.

14. Kas lasteaias tohib sõita jalgratastega?

Me sõidame seal pool, sest seal on need valged jooned.

15. Milliste reeglitega sa pead arvestama jalgrattaga sõites?

Jaa. Me sõidame alati ühtepidi ja me ei sõida keskelt ja me ei sõida, ei kiirusta ja siis võib üksteisele otsa sõita. Ja teisest ei tohi nii mööda sõita.

16. Nimeta turvavahendeid, mida saab kasutada enda kaitsmiseks jalgrattaga sõitmisel? Mida sina kasutad?

Põlvede ja käte kaitsmed, aga neid mul pole. Mul on kiiver ja ma kasutan seda alati, sest ema käsib ja muidu võin haiget kah saada.

17. Kuidas sa kontrollid, kas kiiver on õigesti peas? (Kaasas on kolmes mõõdus kiivrid).

Noh, katsun siit, et ei loksu. Siin on see nupp, mida tuleb keerata ja rihmasid saab kõvemini panna. Emme teab täpsemalt, kuidas see käib. Mul on alati kiiver hästi ja õigesti.

IV Laste arusaamad ohtude märkamisest liikluses

18. Kirjelda, milline käitumine on liikluses ohtlik

See, kui sa lähed vales kohast üle tee või kui sa kõnnid sõidutee keskel. Joosta ei tohi.

19. Kas sa oled märganud liikluses valesti käituvaid inimesi? Maida nad tegid valesti? Mis oleks võinud juhtuda?

Ma olen näinud seda, et kui auto tegi avarii ja siis tuli kiirabi. Ma arvan, et autojuht rääkis telefoniga. Ma ikka täpselt ei mäleta

20. Mis numbrile peab helistama, kui on juhtunud liiklusõnnetus?

112, siis nad tulevad sealt appi. Veel peab sinna helistama kui tulekahju on.

Lisa 3. Liiklusõppeväljakuta lasteaialapse transkribeeritud intervjuu

I Liikluslaste teadmiste ja oskuste omandamine (õppimine).

1. Kuidas sa tuled hommikul lasteaeda?

Neljapäeviti autoga, muul päeval jala, vahel jalgrattaga. Emmega ja issiga nad elavad lahus.

2. Kellega koos oled õppinud liikluses käitumist? Mida?

Emmega.

Kui sa üle tee lähed, siis sa pead vaatama vasakule ja paremale ja vasakule ja paremale, kui autot ei tule ja sa oled veendunud ei tule, siis sa võid üle tee minna. Vaatan nii, et näiteks kui sul on mingi ristmik, siis sa pead vaatama taha ja paremale ja vasakule ja ette ja siis vaatama veel ühe korra sellepärast, et sul võib juhtuda niiviisi, et kui sa oled ühe korra vaadanud ja siis näed, et autot ei tule ja hakkad üle minema ja siis võib tulla nagu mõne nagu sina oled tee peal keskel peaaegu jõuad teisele poole teed, siis võib auto juba tulla.

Ta on õpetanud mõndasid märke stopp, ülekäigurada, keelumärk ja selline märk, kus on ema ja poeg, kes kõnnivad ja siis veel selline parkimismärk, selline märk kus autod võivad parkida nagu rattad on ühelt pool selle ääre peal ja teiselt pool rattad on autotee peal.

Valgusfoori, et kui on roheline, siis võid minna, kui on kollane siis tuleb veel natuke oodata ja kui on punane, siis peab jääma seisma.

3. Kas sinu lasteaias on eraldi koht kus saab õppida ja harjutada liikluses käitumist?

Mida te seal teete?

Ei

4. (Kui eelmisele küsimusele vastati „ei“, siis küsin järgneva küsimuse). Kus teie õpite lasteaias liiklusmärke ja liikluses käitumist?

Jaa, meil oli vist talve ajal üks liiklusnäidend kus ma olin auto. Selles liiklusnäidendis oli peaaegu avarii niimoodi, et meil on seal rühmas üks tüdruk, kelle nimi on Ronja. Tema mängis ühte koera ja siis see koer jooksis mööda teed niiviisi, et kui autod sõitis. Meie mängisime nagu autosid kes sõitsid ja siis see Ronja, kes oli koer, läbi nende autode.

Me õppisime seda, et seal olid hüppenööriga tüdrukud, rulaga poisid ja siis olid pallipoisid. Pallipoistega oli niiviisi, et pall läks üle tee ja siis oligi see, et nad tahtsid selle nagu mängult järele tormata ja siis Mariliis ja Ulla, kes on ka meie rühmas, mängisid ülekäiguradasid ja siis nemad ütlesid, et vaata enne vasakule ja paremale, kui sealt sõidukit ei tule alles siis võid üle tee minna või kuidagi niiviisi. Rulaga oli niiviisi, et kui rulapoisid keelati, siis nemad ei teinud sellest nagu välja ja siis pidi politsei tulema.

5. Kui olete kogu rühmaga linnas käinud jalutamas, millele olete pidanud kõige rohkem tähelepanu pöörama?

Näiteks, kui me Toomemäele lähme, siis lähme üle tee, siis on seal niiviisi, et seal on ülekäiguraja märk ja see, kes meie rivi juhib, see on Angeelika ja siis tema jääb kogu aeg seisma ja ütleb meile, et me vaataksime vasakule ja paremale, vasakule ja paremale ja siis meie ütleme talle, kas auto tuleb või ei tule ja siis lähme üle tee. Meil on olnud kaks ülesannet. Üks oli selline, et me vaatasime, kui palju on neid märke me näeme tee peal ja teine ülesanne on vaadata, kuidas inimesed liikluses käituvad, et kui me ühest pargist läbi käisime, siis üks poiss, koolipoiss oli nagu selle platvormi peal, mis on nagu kahe ülekäiguraja keskel ja ta näitas meile keelt.

6. Kas lasteaias toimub liikluspäevi?

Eelmisel aastal, kui me olime päris oma rühmas, siis käis politsei. Ta rääkis meile, kuidas liikluses toimida. Üks oli mees ja teine oli naine. Alguses nad küsisid, et kas lapsed üldse teavad, mis asi on politsei ja milleks seda vaja on ja siis rääkisid, mis ohud võivad sind liikluses tabada.

II Laste teadmised ja oskused ülekäigurajast ja selle ületamisest.

7. Nimeta valgusfoori tuled värvid. Mida need tähendavad?

Punane, kollane ja roheline. Roheline, siis võid minna, kui on kollane siis tuleb veel natuke oodata ja kui on punane, siis peab jääma seisma.

8. Mida see liiklusmärk tähendab?

Ülekäigurada

9. Räägi, kuidas sa ületad sõiduteed selle märgi juures?

Niiviisi, et jääd selle märgi juures seisma. Vaatad vasakule, paremale, vasakule, paremale, kui autot ei tule, siis võid üle minna. Siis kui auto tuleb ja ta sõidab edasi, siis sa pead jääma oma kohale senikaua, kui ta möödub ja alles siis võid minna, aga kui ta sõidab nagu ja jääb sinu ees või niiviisi seisma, siis võid minna, siis ta laseb su üle.

10. Liiklussituatsiooni mängimine. Laps aitab sõbral (nuku) minna üle sõidutee. Seejuures kirjeldab mida teeb ja kuidas käitub. (Laual on sõidutee alus, kaks autot ja nukud. Intervjuu läbiviija on sõidukijuhtide rollis).

Vaata vasakule, paremale, vasakule (laps keerab nuku pead) ja paremale, kui auto tuleb, siis ei või minna, kui ta just seisma ei jää. Jäi seisma või ei jäänud (arutleb omaette), ei jäänud seisma. Peab ootama kuni auto ära sõidab. Vaatab veel korra vasakule ja paremale, vasakule ja paremale. Auto sõidab, peab ootama kuni auto ära sõidab, auto jäi hoopis seisma, nüüd võib üle tee minna.

III Laste teadmised ja oskused jalgrattaga liiklemisest.

11. Kas sul on jalgratas?

Jaa,

12. Kus sa sõidad jalgrattaga?

Tähtvere pargis, vahel tulen lasteaeda, kui on ilus ilm suvel. Rohkem käin emmega sõitmas igal pool.

13. Kas sinu lasteaias on laste jaoks jalgrattas või tõukerattad?

Ei

14. Kas lasteaias tohib sõita jalgratastega?

Ei

15. Milliste reeglitega sa pead arvestama jalgrattaga sõites?

Siis, kui tahad üle tee minna jalgrattaga, siis peab jalgrattapealt maha tulema.

Sellega peab arvestama, et autodele otsa ei sõidaks.

16. Nimeta turvavahendeid, mida saab kasutada enda kaitsmiseks jalgrattaga sõitmisel? Mida sina kasutad?

Kiiver. Alati panen pähe.

17. Kuidas sa kontrollid, kas kiiver on õigesti peas? (Kaasas on kolmes mõõdus kiivrid).

Kiivri panen pähe tavaliselt mina, aga mõnikord emme.

Oota, ma vaatan. Vaata, siit on väga suur (rihmad). Siit tagant saab sättida, seda kruvi peab keerama. Emme oskab paremini kui mina.

IV Laste arusaamad ohtude märkamisest liikluses.

18. Kirjelda, milline käitumine on liikluses ohtlik

Kui sa jooksed.

Autod ei tohi teha niiviisi, kui inimesed kõnnivad üle tee, siis autojuht lihtsalt meelega sõidab väga kiiresti üle tee.

19. Kas sa oled märganud liikluses valesti käituvaid inimesi? Maida nad tegid valesti? Mis oleks võinud juhtuda?

Me oleme ükskord näinud kui me läksime lasteaeda tagasi ühte autoõnnetust, kus üks auto oli kogemata ummikus teisele otsa sõitnud. MIKS? Võib-olla sellepärast, et ta tahtis, et kui esimene auto liigub ummikus edasi, siis teised ka tema järel natukene liiguvad ta natukene kogemata närvi pärast vajutas liiga palju gaasis ja siis sõitis otsa.

20. Mis numbrile peab helistama, kui on juhtunud liiklusõnnetus?

112. Kui on avarii, siis tuleb sinna helistada ja politsei kutsuda.

Lisa 4. Sõidutee alus

